

Закон о радњама, 1926.

Садржај

Одељак први. Погодбе за упражњавање радње

I Опште одредбе

II Посебне погодбе за упражњавање појединих радња

Одељак други. Оснивање и одржавање радња

Одељак трећи. Помоћно особље у радњама

A. Опште одредбе о радницима

B. Посебне одредбе о индустријским радницима

B. Посебне одредбе о ученицима

Г. Суд добрих људи

Д. Берза рада

Одељак четврти. Обезбеђење

A. Обавеза послодаваца за случај повреде радника

B. Обезбеђење радника

B. Пензиони фондови

Одељак пети. Професионалне организације

А. Опште одредбе

Б. Еснафи

В. Окружне еснафске управе

Г. Коморе

Одељак шести. Професионалне школе

Одељак седми. Повластице

Одељак осми. Државни надзор

Одељак девети. Казне

Одељак десети. Прелазна наређења

Уредба о суду добрих људи, 1926.

Садржај

Одељак први. Делокруг и надлежност Суда
Добрих Људи

Одељак други. Састав суда и избор судија

Одељак трећи. Организација Суда Добрих
Људи

Одељак четврти. Поступак код Суда Добрих
Људи

Одељак пети. Доказна средства

Одељак шести. Извршење одлука Суда
Добрих Људи

Одељак седми. Закључак

658.87(997.1)

79

ИРКА ЗАКОНА

протумачених и објашњених суд-
ском и административном праксом
Издаје ГОЈКО НИКЕТИЋ

СВ. 24.

ЗАКОН

О РАДЊАМА

СА УРЕДБОМ О СУДУ ДОБРИХ ЉУДИ

„БИБЛИОТЕКА“

МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ПРАВА

ОДЈЕЛ ЗА ШТАМПАРИЈУ

Инвентар Број 1151

ДРУГО ИЗДАЊЕ

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА

1, КНЕЗ МИХАИЛОВА 1.

1926.

24. Св.

ЗБИРКА ЗАКОНА

протумачених и објашњених суд-
ском и административном праксом

Издаје РОЈКО НИКЕТИЋ

Св. 24.

SAVEZNO IZVRŠNO VEŠTAČENJE
BEOGRAD
DOCUMENTARNA DEJATNOST

Inv. br.

SIGN.

ЗАКОН

О РАДЊАМА

СА УРЕДБОМ О СУДУ ДОБРИХ ЉУДИ

"БИБЛИОТЕКА"

МИНИСТАРСТВО ШУМА И РУДНИКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ШУМАРСТВО

Инвентар Број 1151

ДРУГО ИЗДАЊЕ

35056

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА
1, КНЕЗ МИХАИЛОВА 1.

1926.

ЗАКОН

О РАДЊАМА

од 29. јуна, 1910. год. — са изменама и допунама
од 24. јуна, 1921. год. — и 30. децембра 1921. год.

ОДЕЉАК ПРВИ.

Погодбе за упражњавање радња.

1. Опште одредбе.

Чл. 1. — Под овај Закон потпадају радње индустријске, занатлиске и трговачке, било да се налазе у варошима, варошицама или у селима.

У сумњивим случајевима, да ли која радња подпада под овај Закон или не, као и под који облик рада, решава Министар Народне Привреде по саслушању надлежних комора.

Одредбе овог Закона примењиваће се и на повлашћена предузећа, у колико се не противе одредбама специјалних закона, по којима су повластице дате.

Тако исто примењиваће се одребе овог Закона и на државна индустријска, трговачка и саобраћајна предузећа, у колико за њих не

постоје специјални закони, и у колико се одредбе тих специјалних закона не слажу са одредбама овог Закона.

Решење Министра Трговине и Индустије
V Бр. 3199. од 8. октобра, 1919. год.: ... Занатске радионице при инвалидским школама не потпадају под одредбе Закона о радњама... израђене артикле у занатским радионицама при инвалидским школама, продају саме управе школа и цене им одређују према пијачној цени дотичног места... диплома инвалидске школе служи инвалидима као мајсторско писмо. —

Решење Министра Трговине и Индустије
III Бр. 601. од 8. априла, 1920. год.:... да се месарске (касапске) радње имају сматрати као трговачке радње.

Види чл. 2.—9. и 28. Зак. о радњама.

Чл. 2. — Као радње по овом Закону, сматрају се оне, које имају нарочите локале за радионице, бирое или продавнице, или нарочита места за рад у отвореном простору, или оне које држе ученике или помоћнике.

Сваке радње морају бити означене нарочитим натписом, који ће се ставити на спољној страни радње на улазу или на каквом другом видном месту, и који мора садржавати пуно име и презиме сопственика. Ако се протоколисана фирма састоји из имена и презимена сопственика радње, онда је довољно, да се та фирма на радњи истакне. Ако у радњи има више од два другара, чија би имена требала да уђу у натпис радње, онда је довољно да се узму имена и презимена или и само презимена двојице дру-

гара с додатком из кога се види да у радњи има више другара.

Ако коморе, на жалбу заинтересованих нађу, да је какав натпис несагласан са овим одредбама, могу наредити, да се он у овом смислу измени.

Као радње у смислу овог Закона не сматрају се она места, на којима раде појединци сами или само уз припомоћ чланова своје породице, али без ученика и помоћника изван породице.

— Ако радње држе више од петнаест квалификованих радника и употребљавају мотор или више од двадесет и пет квалификованих радника, а не употребљавају мотор, имају се сматрати као индустријске. Иначе, ако имају мањи број радника имају се сматрати као радње занатске. Под квалификованим радником разуме се радник, који ради у радионици и суделује у производњи, рачунајући ту и ученике, а никако и спољну послугу, носаче, чистаче и т. д. (Начелна одлука Занатлијске Коморе).

Види чл. 1. и 3.—9. Зак. о радњама.

Чл. 3. — Радионице при казним заводима могу израђивати само оне артикле који нису предмет занатске производње у земљи, а од предмета који се у земљи израђује само оне који су потребни за казнене заводе и за државна надлештва.

Радионице при занатским школама могу такође израђивати само артикле који нису предмет занатске производње у земљи, а од предмета занатске производње само оне, који су потребни за професионалне школе.

Ако се рад у овим радионицама не креће у транинама овога члана и оне ће се подвргнути одредбама овога Закона.

Види чл. 1., 2. и 4.—9. Зак. о радњама.

Чл. 4 — Упражњавати ма какву радњу која подпада под овај Закон може свако пунолетно или за пунолетно оглашено лице, без разлике пола, које може слободно да располаже својом имовином, кад испуни прописе овога или осталих закона.

За рачун лица које не може слободно располагати својом имовином, радњу може водити по одобрењу његових законских заступника или старалаца нарочити деловођа или закупца. Но и за овај случај потребно је да се испуне прописи овога и осталих закона.

Правна лица могу под истим погодбама кас и појединци упражњавати радњу, али морају имати деловођу.

У случају смрти власника радње његова удовица може продужити радњу без деловође.

Деловођа и закупца може бити онај који сам има погодбе за самостално упражњавање радње исте врсте. Они одговарају ако се при вођењу радње огреше о прописе овога Закона.

— Деловође радње не морају тражити одобрења од трговачке коморе, пошто не раде самосталну радњу, али се и за њих морају поднети докази да могу самостално упражњавати трговачку радњу. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 6. априла. 1911. године.)

Види чл. 1.—3. и 5.—9. Зак. о радњама.

Чл. 5. — Ко жели да упражњава ма какву радњу која потпада под овај Закон дужан је, пре него што је отвори, да се обрати дотичној комори, са доказима да има све законске услове за то. Комора ће му најдаље у року од 15 дана од дана пријема пријаве, издати одобрење, ако испуњава све законске погодбе. У противном случају, по истеку овога рока, може отворити радњу и упражњавати је без овога одобрења.

При отварању радње власник је дужан о томе написмено извести месну полицијску власт, а уз акт приложити или одобрење коморе у препису или рецепис о благовременој предаји пријаве комори.

Пријава учињена преко месне поште на повратни рецепис пуноважна је.

— Механско-кафанска друштва имају се сматрати као еснафи и њихова писма примати као еснафска. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 3. маја, 1911. год.)

Види чл. 1.—4. и 6.—9. Зак. о радњама.

Чл. 6. — Ако би се за кога власника радње накнадно показало да је одобрење добио на основу неисправних докумената, то ће му се радња, решењем Министра Народне Привреде, а на представку дотичне коморе забранити.

Види чл. 1.—5. и 7.—9. Зак. о радњама

Чл. 7. — Поданици једне стране државе који хоће у смислу овога Закона да раде

занат, воде трговину или подижу фабрике, морају испунити све оне услове и погодбе које овај Закон прописује и за српске грађане, и поднети доказе да српски грађани уживају иста права у држави којој они припадају.

Ако измешу Краљевине Србије и дотичне стране државе постоји међународни уговор на основу кога поданици обеју држава уживају подједнако иста права што се тиче заната, трговине и индустрије, онда се овакав доказ не мора подносити.

У случају да реципроцитет постоји на основи какве законске одредбе, доказ о томе моћи ће се чинити сваком врстом аката или уверења.

Поданици једне стране државе који не би поднели доказ о реципроцитету, као што је овде прописано, морају предходно добити одобрење од дотичне коморе где желе радити занат, отворити трговину или подићи фабрику.

Они који уживају заштиту српских закона не морају подносити доказ о реципроцитету нити тражити претходно одобрење дотичних комора.

Види чл. 1.—6., 8. и 9. Зак. о радњама.

Чл. 8. — Власник радње може у месту свога становања или ван њега имати више радионица или продавница и по вољи их премештати.

Но ако власник радње жели да отвори филијал своје радње дужан је да исти протоколише код надлежног суда, а у исто време да назначи нарочитог деловођу.

То не важи за магацине нити друге какве локале, у којима се роба само чува.

Тако је исто дужан власник да изврши поновно протоколисање главне радње, кад је пресељава у друго које место.

Они који се привремено баве каквим послом у једном месту не подлежу одредбама овог члана. Колико ће ова привременост трајати, одређиваће за сваку врсту рада дотичне коморе.

— Продавнице по бањама и железничким станицама сматрају се као ситничарске радње, које се не морају протоколисати код суда већ само пријавити месној полицијској власти, пошто су привремене. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 6. априла, 1911. год.).

Види чл. 1.—7. и 9. Зак. о радњама.

Чл. 9. — Они који буду по овом Закону стекли право на упражњавање извесних радња могу га изгубити привремено и то само у оним случајевима који су Законом изрично предвиђени.

Онај који је био осуђен за дело које собом повлачи губитак грађанске части може после издржане казне продужити своју радњу, али не може бирати нити бити биран у управу ни једне корпорације.

Таквим ће лицима, док не поврате грађанску част, Министар Народне Привреде на образложену представку привредног инспектора, одузети за извесно време право на држање ученика.

Жена осуђенога може његову радњу продужити и без деловође.

Види чл. 1.—8. Зак. о радњама — и § 18. Казн. Зак.

II. Посебне погодбе за упражњавање појединих радња.

Чл. 10. — Ко жели упражњавати радњу индустријску или занатску мора, пошто испуни услове из предњег одељка, поднети доказ о спремности за упражњавање такве радње.

Онај који такве доказе не поднесе мора имати деловођу или директора који овај услов испуњава.

Види чл. 11.—28. Зак. о радњама.

Чл. 11. — Као доказ спремности за радње еснафских заната служиће:

а) сведоџба о свршеној стручној школи у земљи или на страни коју Министар Народне Привреде, по саслушању индустријске и занатске коморе, као довољну призна. За упражњавање индустријских предузећа признаће све сведоџбе како трговачких тако и занатских и других средњих и виших школа, а за уграђњавање занатских радња сведоџбе занатских школа;

б) мајсторски испит.

За остале индустријске и занатске радње, као доказ спремности служиће, ако дотично лице докаже да се је занимало том врстом рада најмање шест месеци.

— Одредба чл. 11. Зак. о радњама има се поглавито примењивати од 1. јула, 1911. год., иначе сведоџба о свршеној стручној занатској школи, може служити у место калфенског писма у смислу §§ 55. и 56. Еснафске Уредбе. (Начелна одлука Занатске Коморе).

Види чл. 10. и 12.—28. Зак. о радњама.

Чл. 12. — Као еснафски занати сматрају се: абаџиски, кројачки, терзиски, јорганџиски, са памуклијашким, ћурчиски са коџуарским, опанчарски, обућарски са папучарским, сарачко-седларски, столарски, коларски са ковачким, браварски, лимарски, казанџиски, чаробничарски са златарским, ужарски са мутавџиским, лецедерско-воскарски, бојаџиски, зидарски са тесачким, молерски са фарбарским, штампарско-литографски са књиговезачким, лончарски, ножарски, сапунџиски, талетарски, димничарски, берберски, кобасичарски, хлебарски са пекарским и послатичарским, чачарски, предузимачки са грађевинарским, цушкарски, ткачки и стаклорезачки.

— Има послова који се могу окарактерисати и као занати и као индустрија. Такве се радње мају сматрати као индустријске ако држе више од петнаест квалификованих радника и употребљавају мотор, или више од двадесет и пет квалификованих радника а не употребљавају мотор. Иначе ако имају мањи број радника, имају се сматрати као

занатске радње. Под квалификованим радником разуме се радник, који ради у радионици и суделује производњи, рачунајући ту и ученике, а никако и спољну послугу носаче, чистаче и т. д. (Начелна одлука Занатске Коморе).

Види чл. 10., 11. и 13.—28. Зак. о радњама,

Чл. 13. — Они који желе, да упражњавају радње пушкарског, поткивачког, димничарског, хлебарског (са пекарским и посластичарским), воскарско-лецидерског, берберског, кобасичарског грађевинарског предузимачког заната, биће дужни да положи испит пред комисијом од три члана које ће одређивати Министар Народне Привреде од стручњака; у овим комисијама мора бити бар по један члан од стручњака са факултетском спремом (инжињер, архитект, лекар).

Руковаоци парних машина и електричних инсталација као и инсталатери електричних, водоводних и канализационих постројења полагаће испит пред стручњацима које Министар Народне Привреде одреди.

Правила о полагању ових испита прописује Министар Народне Привреде по заслушању индустријске или занатске коморе.

Види чл. 10.—12. и 14.—28. Зак. о радњама

Чл. 14. — За остале радње наведене у чл. 12. овог Закона мајсторски испит полагаће се пред комисијама које ће се образовати при окружним еснафским управама и у местима где има првостепених судова.

За остале чланове ових комисија Министар Народне Привреде одредиће једног судског чиновника и једнога наставника занатске или трговачке школе у дотичном месту, ако таква постоји, а ако таква школа не постоји, онда друго које погодна лице, а окружна еснафска управа такође по два призната мајстора напред именованих заната, који ће се позивати према томе из кога се заната испит полаже. Кандидат одређује такође са своје стране једног члана између признатих мајстора дотичног заната. Комисија се одређује на две године.

За чланове испитног одбора не могу се узети лица која су са кандидатом у сродству и то у правој линији до 4. степена закључно, а у побочној линији и по тазбини до 2. степена закључно, или с њим у завади. О изузећу решава занатска комора.

Види чл. 10.—13. и 15.—28. Зак. о радњама.

Чл. 15. — На мајсторски испит за занате из чл. 12. овог Закона пустиће се само онај, који докаже да је провео најмање три године као помоћник у дотичном или коме другом занату или у каквом индустријском предузећу. Но они, који докажу, да су као самоуци радили дотичан занат најмање три године пустиће се такође на мајсторски испит.

Такса за полагање испита износи 50 динара. Окружна еснафска управа дужна је по пријави донети своје решење најдаље за 15 дана.

Кандидату који буде одбијен од полагања испита вратиће се положена такса.

Види чл. 10.—14. и 16.—28. Зак. о радњама.

Чл. 16. — Мајсторски испити теориски су и практични.

На теориском испиту има кандидат да покаже стручна знања из свога заната, а на име:

1., Да ли познаје природу градива из кога се израђују предмети његовога заната, по чему се познаје да ли је оно добре или рђаве каквоће, како се набавља, одакле се добија и по коју цену;

2., Да ли су му познати алати (машине и мотори) који се употребљавају у његову занату и уме ли њима да рукује;

3., Да ли зна склопити рачун за израду каквога предмета и одредити му цену, а нарочито да ли зна предмет који израђује цртежом представити, и

4., Да ли зна просто водити књиге и рачуне, и да ли је упознат са прописима овога и других закона који се односе на занатство; да ли познаје мере, новчани систем и тако даље.

На практичном испиту кандидат је дужан да сам изради какав предмет из свога заната који му одреди испитни одбор.

Изразом предмета кандидат има да покаже: да ли је у занатској вештини стекао довољно спреме и способности, лакоће и окретности у раду, и да ли је у стању са-

мостално радити занат и на своју одговорност примати поруџбине.

При изради предмета присуствоваће сви чланови испитног одбора у случају да израда не би дуже трајала од једног дана. Ако би израда трајала дуже, председник испитног одбора одредиће да изради присуствују наизменце по 2 члана.

Ако је кандидат од заната у коме се послови по плановима и предрачунима израђују, испитни ће одбор задати кандидату да изради само план и предрачун каквог предмета из своје струке.

Министар Привреде има право, по саслушању индустријске и занатске коморе, да пропише правила о полагању мајсторског испита за поједине занате.

Види чл. 10.—15. и 17.—28. Зак. о радњама.

Чл. 17. — Ако кандидат мисли да му је на испиту учињена каква неправда може се жалити занатској комори у року од десет дана по пријему решења.

Занатска комора расмотриће његову жалбу у року од 15 дана по пријему, па ако нађе да је умесна предузеће кораке да се, саобразно овом закону, одреди други испитни одбор пред којим ће поново полагати испит. Најс ли пак да је његова жалба неоснована одбиће га од тражења. Противу њене одлуке може се одбијени жалити Министру Народне Привреде, чије је решење извршно.

Види чл. 10.—16. и 18.—28. Зак. о радњама.

Чл. 18. — Они који практички изуче какав занат у казним заводима и о томе добију уверење, могу постати мајстори кад редовним путем поврате грађанску част и положе мајсторски испит по прописима овога Закона.

Види чл. 10.—17. и 19.—28. Зак. о радњама

Чл. 19. — Мајсторско писмо, издато по овоме Закону, јавна је исправа. Оно пак мајсторско писмо које не би било издато по прописима овога Закона, или би било издато али не од надлежне стране, поништиће се.

О поништењу неуредних мајсторских писама решава занатска комора. Противу њене одлуке има места жалби Министру Народне Привреде чије је решење извршно.

— Еснафско писмо, потврђено код полицијске власти, има се сматрати као јавна исправа, која се може поништити само путем судске пресуде. (Објашњење Министра Нар. Привреде).

Види чл. 10.—18. и 20.—28. Зак. о радњама

Чл. 20. — Ко по овом Закону постане мајстор једнога заната, признаће се за таквог у целој земљи. Он ће имати право да израђује све послове који у делокруг његовог заната спадају.

Он нема права да израђује и послове другог заната, осим ако су ти послови споредни и служе као неопходна допуна предметима, који се у његовој радњи израђују. У спорним случајевима решава Министар

Народне Привреде по саслушању занатске коморе.

Види чл. 10.—19. и 21.—28. Зак. о радњама

Чл. 21. — Онај који је произведен за мајстора једног заната има право без икаквих даљих формалности да полаже мајсторски испит и из другог каквог заната кад положи прописну таксу.

Види чл. 10.—20. и 22.—28. Зак. о радњама

Чл. 22. — За оне трговачке радње, при чијем се упражњавању морају имати у виду обзири јавне безбедности, здравља и морала, или интереси земаљске трговине, као што су радње механске, кафанске, гостионичарске, ликерцијске, продавнице животних намирница и у опште предмета за исхрану, радње апотекарске и дрогеријске, радње за забаву публике, радње извозничке, комисионошпедитерске и томе сличне, у колико нису регулисане специјалним законима, надлежни ће Министар, по саслушању трговачке коморе, прописати још и нарочите услове.

— За одобрење радња о којима се говори у чл. 22. Зак. о радњама тражи се поред осталих докумената и доказ да су испуњени услови из Уредаба које су тим чланом предвиђене. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 12. децембра, 1910. год.).

Продавнице п бањама и железничким станицама сматрају се као ситничарске радње, које се не морају протоколирати код суда већ само пријавити месној полицијској власти и које ће пла-

ћати коморску таксу предвиђену у тарифи, ако нису у дотичном месту нарочито протоколисане. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 6. априла, 1911. год.)

Продавнице монополисаних предмета, старих школских књига и школског прибора сматрају се као ситничарске радње. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 3. маја, 1911. год.)

Машинисти, аласи, кречари, камењари и баштовани не сматрају се као трговци, а старинари и ликерције, сматрају се као трговци. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 3. маја, 1911. год.)

Види чл. 10.—21. и 23.—28. Зак. о радњама.

Чл. 23. — Сваки трговац може слободно држати и продавати све артикле како домаће тако и стране производње.

Од овога се изузима ситна продаја (крчмљење и точење) свих алкохолних пића, на коју имају право само кафане, механе и гостионице, а привремене пивнице само приликом народних скупова, — за које се мора добити нарочита дозвола од месних полицијских власти.

Под ситном продајом обичних вина и ракије разуме се свака продаја по селима испод пет, а у варошима испод десет литара у једном суду. Под ситном продајом финих вина, коњака, пива и т. д. не разуме се продаја у запечаћеним и прописним маркама снабденим флашама.

Трговачки агенти не смеју у својим бироима држати и продавати робу. Дотичне фирме које они заступају слаће робу непосредно

купцима. У агентурским радњама могу се држати само мустре.

Трговачки агенти са стране који желе примати поруџбине од оних који немају протоколисаних фирми морају такође имати протоколисану фирму.

— Одобрење за упражњавање једне категорије трговачких радња даје право на упражњавање и свију осталих трговачких радња, само се ради завођења у Трговачки Регистар ова промена мора пријавити Комори и ради протоколисања њенога тражити од Коморе уверење. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 12. децембра, 1910. год.)

Види чл. 10.—22. и 24.—28. Зак. о радњама.

Чл. 24. — Продаја робе може се вршити по сталним радњама и по тржиштима, саобразно Закону о панаџурима и недељним пазарним данима. Сваки други начин продаје сматраће се као торбарене и казнити по одредбама овог и осталих закона.

Од овога се изузима продаја:

1. Јестива и неалкохолних пића;
2. Предмета наше кућевне индустрије израђених начином предвиђеним другим ставом чл. 2. овог Закона;
3. Књига, слика, новина и т. сл.

У времену заразних болести може се забранити продаја и ових производа по кућама и улицама.

Види чл. 10.—23. и 25.—28. Зак. о радњама.

Зак. о радњама

Чл. 25. — Хлебари и месари не могу по вољи престајати са својим радњама, већ су дужни да своју намеру пријаве месној полицијској власти најмање на четири недеље пре обуставе рада.

Види чл. 24. и 26.—28. Зак. о радњама.

Чл. 26. — Старинарске радње могу се отворати само по варошима, и то само на крају вароши у нарочито одређеним улицама. Ствари означене као здраве старинари ће моћи набављати само по допусту полиције који ће ове ствари означити нарочитом пломбом. Све остале ствари у овим радњама морају бити дезинфиковане и означене пломбом дезинфекционог одељења.

— Да се... старинари... сматрају као трговци. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 3. маја, 1911. год.)

Види чл. 10.—25, 27. и 28. Зак. о радњама

Чл. 27. — Јавна распродаја (лицитација) или распродаја нове робе ма на који други начин, којим се иде на то да се роба што брже на ситно распрода, може се вршити само по одобрењу дотичне коморе. Одобрење ће се дати ако дотична радња престаје услед смртог случаја, сеобе из места, промене власника, напуштања радње. Време за распродају одређује дотична комора и оно не може бити дуже од 3 месеца. За то време нова се роба не може набављати.

Као јавна распродаја сматра се и продаја нове робе по лицитационим биронима.

Против одлуке трговачке коморе може се жалити Министру Народне Привреде, чије је решење извршно.

За одобрење плаћа се у Београду 200, у окружним варошима 100, а у осталим местима по 50 дин., које ће суме прикупљати трговачка комора и употребити их на одржавање стручних школа.

Види чл. 10.—26. и 28. Зак. о радњама.

Чл. 28. — Упражњавање трговачких радња може се Трговачким Законом везати и за друге погодбе.

— Мешовите радње трговачке и занатлијске имају се ценити по њиховој главној задаћи те се тако имају и протоколирати, т. ј. ако занатлија продаје само своје израђевине и ситан материјал који иде уз његов занат није дужан да протоколише трговачку фирму и обратно трговац који има радионицу придодату својој продавници ради дотеривања и оправке артикала које држи у радњи није дужан протоколирати занатску радњу. Ако су пак продавнице или радионице од већег значаја и самосталности имају се сматрати као засебне радње. (Начелна одлука Трговачке Коморе од 27. јануара, 1911. год.)

Види чл. 10.—27, Зак. о радњама,

ОДЕЉАК ДРУГИ

Оснивање и одржавање радња.

Чл. 29. — За упражњавање радња индустријских, занатских и трговачких могу се употребити само они локали, који нису огла-

шени за нездраве и неудобне. На представку заинтересованих може Министар Народне Привреде, по саслушању месне грађевинске и санитетске власти, огласити једну зграду за нездраву за извесна или за сва предузећа која под овај Закон потпадају, и онда је сопственик не сме издавати за дотичне радње, а ако се таква радња у њој већ налази, она се мора уклонити у року, који Министар по саслушању дотичне коморе одреди, а који не може бити мањи од једног месеца.

Види чл. 30.—45. Зак. о радњама.

Чл. 30. — Радње трговачке и занатске могу се подизати у варошима и варошицама само у варошком реону, а у селима, општински суд са одбором, одредиће такође нарочити реон, у коме се оне могу подизати.

— Закон о сеоским дућанима изречно није укинут чл. 164. Зак. о радњама, нити је његов чл. 3. у супротности са тим Законом, те по томе он ни пређутно није њиме укинут. Јер само се онда може узети да је какав пропис једног закона пређутно укинут доцнијим законом, кад тај доцнији закон садржи таква наређења пред којима тај пропис не може никако да опстане, пошто је њиме његова примена сасвим искључена. Овде међутим такав случај није. Питање о сеоским дућанима додирују само чл. 1., 5. и 30. Зак. о радњама. Тако, члановима 1. и 30. Зак. о радњама прописано је, да трговачке радње могу бити и по селима, али ти законски прописи никако нису у супротности са чл. 3. Зак. о сеоским дућанима, јер се у њему баш претпоставља да у селу може бити сеоских дућана, па се за те дућане само прописују услови

под којима се могу отворити, т. ј. да се не могу пре отворити него што збор пореских глава те општине или парохије дотичне цркве или манастира већином гласова реши да пристаје на отварање дућана. Исто тако и чл. 5. Зак. о радњама даје се врло лако сложити са овим прописом (чл. 3.) Зак. о сеоским дућанима; јер, на име чл. 5. Зак. о радњама прописани су услови за отварање трговачке радње у опште, а у чл. 3. Закона о сеоским дућанима. поред тих услова који важе за све трговачке радње без обзира на место где ће се отворити, поставља се као услов и пристанак чланова оне општине у којој се трговачка радња жели да отвори. Према томе чл. 3. Зак. о сеоским дућанима није у супротности са прописима Закона о радњама и према томе њиме није пређутно укинут. — Нач. о. о. с. 12. септембра. 1913 год., Бр. 8722 из 1912. год.

Види чл. 29. и 31. — 45. Зак. о радњама

Чл. 31. — Без претходног одобрења не може се приступити оснивању предузећа:

1., којима су потребна велика огњишта или ојаци;

2., која примењују моторне снаге паре, воде, гаса, електрицитета и т. сл., или употребљују казане за кување и дестилирање и т. сл.;

3., која би кужила околна земљишта, ваздух или воде, које поред њих протичу; шкодљивим материјама у чврстом, течном или гасовитом стању, те тиме могла бити штетна по здравље и живот околних становника и радника у њима;

4., чије би уређење могло бити опасно по здравље и живот радника у њима, или штетно и опасно по имовину околног становништва:

5., која би произвођила јаку лупу, звуку, потрес или мирис, те би била досадна околном становништву и публици у опште.

Види чл. 29. 30. и 32. — 45, Зак. о радњама

Чл. 32. — Ко жели да оснује такво предузеће дужан је да се молбом претходно обрати за одобрење надлежном окружном начелству, а у Београду општинској управи, са означеном месту у ком жели подићи такву радионицу или постројење, а уз то још да приложи потребне цртеже и описе.

Види чл. 29. — 31. и 33 — 45, Зак. о радњама

Чл. 33. — Начелство, односно општинска управа у Београду, дужни су у року од три дана по пријему молбе да позову сопственике имања да замерке, које би евентуално имали да учине поднесу писмено или протоколарно изјаве у року од 10 дана рачунајући од идучег дана по позиву.

Позивање бива преко службених новина и прилепљивањем или прикуцавањем објава у зградама окружног, односно среског начелства и општинског суда у месту у коме се радионица или постројење има подићи, а и на ком видном месту у средини зграда у којима станује околно становништво или ме-

ста у којима би се радионице или постројења желела подићи.

Види чл. 29.—32. и 34.—45. Зак. о радњама.

Чл. 34. — Ако у остављеном року не учини никакву замерку, окружно ће начелство, односно општинска управа у Београду, у новом року од три дана одредити комисију од три члана: једног инжињера, једног лекара и једног стручњака за дотичну привредну грану, који ће изласком на лице места или на основу поднесених прилога дати своје мишљење, да ли се молиоцу може и под којим условима дати одобрење за подизање радионица или постројења, имајући у виду све прописе предходног члана.

Начелство, односно општинска управа, ову ће молбу заједно са мишљењем комисије и осталим прилозима поднети Министру Народне Привреде на даљу надлежност. Министар Народне Привреде даће одобрење за подизање без икаквих услова или под извесним условима који би се имали испунити да би се све могуће штете, опасности, незгоде и непријатности отклониле.

Види чл. 29.—33. и 35.—45. Зак. о радњама.

Чл. 35. — Ако су учинјени приговори само приватно-правне природе начелство ће, односно општинска управа, оне који их буду учинили упутити на суд, а молбу спровести Министру Народне Привреде на даљу надлежност.

Види чл. 29.—34. и 36.—45. Зак. о радњама.

Чл. 36. — Приговори друге врсте морају се претресати на нарочитом рочишту, одређеном у року од 15 дана од дана кад су учињени, и то у присуству обе стране.

Види чл. 29.—35. и 37.—45. Зак. о радњама,

Чл. 37. — Трошкови проузроковани неоснованим приговорима падају на терет оних који су их учинили; сви остали на терет молиоца, што се мора унети у решење.

Види чл. 29.—36. и 38.—45. Зак. о радњама,

Чл. 38. — За све битне измене било у месту, конструкцији, обиму или распореду постројења потребно је претходно одобрење и иста процедура прописана претходним члановима. Ово важи и за радионице и постројења која су подигнута пре ступања на снагу овога Закона.

Види чл. 29.—37. и 39.—45. Зак. о радњама,

Чл. 39. — Дато одобрење престаје важити ако се радионица или постројење у року од године дана не отпочне градити а у року од две године не доврши.

Само због неодољивих и непредвиђених узрока могу се ови рокови да помакну за још по једну годину.

Види чл. 29.—38. и 40.—45. Зак. о радњама,

Чл. 40. — Ако би се показало да неко постројење, било оно подигнуто пре или по-

сле доношења овог Закона, угрожава јавну сигурност, или да смета околном становништву својом лупом, нечистоћом и т. сл., онда ће Министар Народне Привреде по саслушању Главног Санитетског Савета и одбора предвиђеног чл. 43. овога Закона моћи решити да се дотично предузеће измести. Истим решењем одредиће се, и ко ће сносити трошкове око овог измештања. Ако се измештањем повећава вредност околних имања, онда ће трошкове око њега укупно или делимиче сносити околни сопственици, у противном случају општина. Измештање ће се извршити по Закону о експропријацији за јавне потребе, а нова се инсталација мора прилагодити одредбама овог Закона.

Види чл. 29.—39. и 41.—45. Зак. о радњама,

Чл. 41. — Сопственици индустријских предузећа која су подигнута по ступању у живот овог Закона, а који су од периферије вароши или насељених места удаљени више од 2 км. биће дужни о свом трошку подићи и одржавати:

амбуланту у којој ће се давати оболелим радницима помоћ; а тако исто потребан број здравих станова за радно особље и кујну у којој ће радници дотичног предузећа добијати здраву и јевтину храну, ако у близини нема станова и гостионица.

Таксе по којима ће радници добијати лекове из амбуланте прописале Главни Сани-

тетски Савет, а цене по којима ће радници добија стан и храну, и који не смеју прелазити трошкоге коштања, прописале Министар Народне Привреде по саслушању индустријске и радничке коморе и месне општинске власти.

Види чл. 29.—40, и 42.—45, Зак. о радњама,

Чл. 42. — Кад се изврше све потребне инсталације подузетник ће извести Министра Народне Привреде који ће одредити стручну комисију да на лицу места изврши преглед истих. Ако комисија нађе да је предузеће по пропису подигнуто Министар Народне Привреде одобриће да рад у њему отпочне.

Види чл. 29.—41. и 43.—45, Зак. о радњама

Чл. 43. — Ради давања стручних мишљења односно подизања грађевина и инсталација за које је потребно одобрење установиће се при Министарству Народне Привреде стручни одбор од једног лекара, једног архитекта, техничких експерата и једног вишег чиновника Министарства Привреде. Чланове одбора поставља Министар Народне Привреде на две године. Председник је по рангу најстарији члан.

Министар ће мишљење овог одбора саслушати пре него што донесе своју одлуку по дотичним предметима.

Види чл. 29.—42. и 44.—45, Зак. о радњама

Чл. 44. — Ближе одредбе о подизању грађевина, о постављању и прегледу парних котлова, електричних постројења и других машинских инсталација и надзор над њима прописале Министар Народне Привреде нарочитим Правилником. Овим Правилником предвиђа се потребан број техничких органа који ће вршити увиђаје, прегледе и повремене ревизије. Трошкови око првог прегледа падају на терет сопственика, а трошкови за повремене ревизије падају на терет Министарства Народне Привреде.

Види чл. 29.—43, и 45, Закона о радњама

Чл. 45. — Власници радња стараће се.

1) Да се радионички простори, машине алати и материјал одржавају тако да је здравље и живот радника обезбеђен, у колико то природно самога посла допушта.

Машине и машински делови који су при додиру огасни, морају стално бити заклоњени.

2) Да се радионице добро осветљавају, чисте одржавају, проветравају и да буду снабдевене средствима против пожара.

3) Да простори за рад не буду радничкима препуњени.

4) Да се одржава ред и морал у просторијама предузећа, нарочито ако мушки и женски раде заједно. У фабричким зградама где радници ручавају мора бити простора где

ће се радници умивати и ручавати, и то засебно за мушке а засебно за женске; и ови простори морају задовољавати хигијенске услове.

5) Да употребљене сировине или израђена роба не буду фалсификовани, покварени или заражени, те да тиме угрожавају живот и здравље и радника и потрошача.

Види чл. 29.—44. Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ТРЕЋИ

Помоћно особље у радњама

А. Опште одредбе о радницима

Чл. 46. — Под помоћним особљем по овом Закону сматрају се сва она лица без разлике пола, која се стално занимају у радњама, било ради изучавања које врсте рада или за награду, било да раде у локалима власника радње или код своје куће за рачун овога.

Помоћно особље могу држати само они који имају право на упражњавање какве радње у смислу овога Закона.

У изузетним случајевима може индустријска односно занатска комора, на представку корпорација заинтересованих индустријалаца и занатлија допустити држање ученика и помоћника оним радницима дотичних привредних грана, који сами раде или за рачун лица која имају протоколисане радње. Но помоћно особље ове врсте подлежи такође про-

писима овог Закона, и за извршење ових одговара власник радње који посао даје.

Види чл. 47.—65. Зак. о радњама.

Чл. 47. — Регулисање односа између власника радње и лица којима се поверавају важнији послови (пословођи, књиговођи, бригајници, механичари и т. сл.), бива на основу слободног уговора, изузимајући максимум дневног рада. За остале категорије помоћног особља (ученике, занатске и трговачке помоћнике и раднике, фабричке раднике), слобода уговора може се кретати само у границама овог Закона.

Уговор мора бити писмен. Његову форму прописује комора. Уговор се ослобођава сваке таксе.

Види чл. 46 и 48.—65. Зак. о радњама.

Чл. 48. — Радни однос може трајати највише једну годину. Овај однос може се продужити и на даљу периоду само по пристанку обеју уговорних страна, и то најмање на 15 дана пре истека уговора.

Од овога се изузимају ученици, код којих радни однос може трајати дуже но и код њих он не може трајати дуже но што овај Закон прописује.

Види чл. 46, 47. и 49.—65. Зак. о радњама.

Чл. 49. — Ако је уговор о раду закључен на једну или пола године, онда ће се

он моћи отказати на месец дана; ако је закључен на месец дана или још мање отказ бива на недељу дана.

Код радника који раде на парче уговор о раду престају на завршетку погођеног посла. Овакав радник не сме напустити радњу пре него што доврши по уговору започети посао, а тако исто и онај помоћник или радник, који је на рачун своје зараде примио што у напред, докле то не одради или не врати. **Ако такви радници и пре истека овога рока буду отпуштени њима се мора исплатити одговарајућа оштета.**

Уговор о раду добија обавезну снагу тек осми дан по потпису, а ученички уговор тридесети дан по закључењу истог. Пре истека ових рокова уговор се може раскинути и без обзира на опште услове за раскид уговора.

Види чл. 46.—48. и 50.—65. Зак. о радњама.

Чл. 50. — Пре истека уговореног рока може послодавац отпустити радника:

а) ако га је примио на основу лажних сведожаба и исказа;

б) ако се одаје пијанству;

в) ако овај буде ухваћен у крађи или у другим нечасним радњама;

г) ако издаје радионичке тајне, или без знања господаревог ради у каквој другој радњи;

д) ако без допушта остави рад, или своје дужности и после опомене лабаво врши, ако се неуљудно понаша према својим постављеним или ако подстиче укућане или раднике на непослушност или на неморална или противзакона дела;

ђ) ако непажљиво рукује ватром или запаљивим стварима;

е) ако је болестан од какве заразне болести, што ће доказати лекарском сведојбом;

ж) ако је дуже од седам дана осуђен на затвор;

з) ако својим радом причини у више маха мању штету, или од једном штету која је већа од његове једнонедељне зараде.

Види чл. 46.—49. и 51.—65. Зак. о радњама.

Чл. 51. — Пре истека уговореног рока може радник напустити послодавца:

а) ако му рад у дотичној радионици шкоди, што ће доказати лекарским уверењем;

б) ако се његови претпостављени према њему или његовој породици неучитиво понашају;

в) ако га они наводе на неморална или противзакона дела;

г) ако му се зарада не исплаћује уредно или се не испуњавају остали услови уговора о раду и радионичких правила;

д) ако је послодавцу немогуће да му обезбеди рад за сваки законски радни дан;

ђ) ако га неодложни послови приморавају да дотичну општину напусти;

е) у случају војне вежбе. ;

Види чл. 46.—50. и 52.—65. Зак. о радњама,

Чл. 52. — Смрћу послодавца или радника престаје радни однос без икакве накнаде, а тако исто и онда, ако је један од њих постао неспособан за даљи рад.

Ако власник радње напусти дотичну радњу услед тога што намерава предузети друго што, дужан је раднику благовремено отказати или му исплатити законски обезбеђену зараду.

Види чл. 46.—51. и 53.—65 Зак. о радњама

Чл. 53. — Осим предвиђених случајева нити радник може напустити свога послодавца, нити овај може отпустити свога радника. Страна која противно овоме поступи одговорна је за штету која би отуда за другу страну произашла; али досуђена оштета не може бити већа, но што износи зарада дотичног радника за оно време које је потребно за редован отказ.

У случају да радник буде на плаћање оштете осуђен одговараће за ову и онај послодавац који га буде у посао примио, од дана кад га суд добрих људи извести о тој пресуди.

Види чл. 46.—52. и 54—65. Зак. о радњама

Чл. 54. — Раскидом или отказом уговора не ништи се грађанска или кривична одговорност криве стране.

Види чл. 46.—53. и 55.—65. Зак. о радњама

Чл. 55. — По истеку ових рокова радници имају права, без икаквих даљих формалности, да напусте рад, било појединачно или у групама, а тако исто може и послодавац отпустити раднике било појединачно или у групама.

Ако радници станују у зградама послодавца, онда послодавац има право да откаже стан радницима који не остају више у предузећу, и то најмање на недељу дана раније с тим да се ови морају селити тек онда кад рок отказа буде истекао и кад буду исплаћени.

Ако радници изјаве да нису исплаћени, а послодавац докаже својим књигама противно или депонује суму која је довољна за недељну исплату, онда се радници морају из станова иселити, а за своју тражбину упутити на суд.

Ученици и помоћници који као самци станују код својих принципала морају се по отказу и исплати иселити у року од два дана.

Види чл. 46.—54. и 56.—65. Зак. о радњама

Чл. 56. — Но и пре ових рокова може се раскинути уговор о раду без икакве накнаде, ако у дотичном предузећу буде објављен штрајк или искључење. Као штрајк сматра-

Зак. о радњама,

ће се, ако више од половине радника дотичног предузећа, не рачунајући ту и ученике, напусти посао, а као искључење, ако више од половине радника буду колективно на дуже време отпуштени. За оне раднике који нису у штрајку или нису искључени, као и за ученике уговор о раду остаје и даље у важности, ако послодавац изјави да са њима може рад продужити.

Но о штрајку не могу одлучивати ни у њему учествовати радници из иностранства који су од послодаваца узели унапред новац на име своје зараде, докле то не одраде или не врате, нити послодавац може искључити раднике којима није исплатио зараду.

У случају штрајка радници се морају иселити у року од три дана из станова послодавчевих, а у случају искључења за отказ стана важиће одредба претходног члана.

Ако наступи случај штрајка или искључења, и ако је бар једна страна вољна да се спор изнесе пред суд добрих људи, онда ће се то и учинити. Суд добрих људи покушаће да неспоразум изравна, а ако обе парничне стране не пристану да се спор овим путем пресуди, онда ће суд добрих људи прекинути даљи рад, а свој дотадањи рад предати јавности у месним листовима.

Види чл. 46.—55. и 57.—65. Зак. о радњама.

Чл. 57. — Кад наступи штрајк или искључење, радници који штрајкују или су искључени, дужни су, ако то захтева власник

радње, да предаду сав алат и остале поверене им ствари које њему припадају и да се удале из локала и дворишта радионичког.

Види чл. 46.—56. и 58.—65. Зак. о радњама.

Чл. 58. — Помоћно особље не сме се употребљавати на рад у недељне дане, на други дан Ускрса, Духова, први и други дан Божића, као и о државним празницима.

Одмор траје пуних 36 часова ако је један празничач дан; односно 60 ако су два празнична дана један за другим.

Из тога се изузимају радње: кафанске, механске, гостионичарске, фотографске и радње за погребну спрему, у којима се помоћно особље може употребити цео дан.

А до једног часа по подне може се помоћно особље употребљавати у пекарницама, месарницама, берберицама, продавницама цвећа, воћа, зелени, дувана и новина.

Но и у свима овим радњама даће се помоћном особљу одговарајући одмор преко недеље.

Суботом се помоћно особље може држати у индустријским предузећима до пет сати, а у занатским радњама само до шест сати по подне, у које време мора почети исплата зараде; у радњама берберским и трговачким може се помоћно особље суботом задржати најдаље до девет сати у вече.

Но Министар Народне Привреде може по саслушању комора, допустити продужење

радног времена за помоћно особље суботом до 9 часова у вече за време од 4 недеље пред Божић, Ускрс и Духове.

Види чл. 46.—57, и 59.—65. Зак. о радњама.

Чл. 59. — Прописи претходнога члана не важе:

1. За послове у случају нужде, као и за оне који се у јавном интересу морају без одлагања да изврше или врше;

2. За случај кад се једног само празничног дана има да изврши законом прописано инвентарисање радње;

3. За кување, чишћење, успрему или одржавање радионице или постројења у добром стању, као и за све оне послове, од којих зависи редован рад и безбедност у њима, — у колико је ове послове немогућно извршити у радним данима;

4. За послове потребне да се спречи квариње сировина или израђевина у колико се и то не би могло извршити у радним данима;

5. За послове неодложно потребне да се доведе у исправно стање инсталација које друге радионице или фабрике.

Но овим ће се радионицама дати одговарајући одмор преко недеље, изузимајући машинисте, у колико би од њихова осуштва трпео уштрба рад осталог помоћног особља.

Види чл. 46.—58. и 60.—65. Зак. о радњама.

Чл. 60. — Максимум дневног рада, осим часова одмора, за индустријске и занатске радње, не сме прећи десет часова, а за трговачке радње дванаест часова.

У случају нагомиланог рада за време најживље радне сезоне Министар Народне Привреде, по саслушању комора, може одобрити да се време дневног рада повиси још за два сата који се плаћају оделито.

Од овога се изузимају радње у којима се по природи самога посла мора и дуже радити. Но и у овим радњама време недељног рада не сме прећи збир радних часова по горњој одредби.

Време за отварање и затварање радња у појединим местима одређиваће Министар у споразуму са дотичним коморама према месним приликама.

Радницима се мора дати на подне одмор најмање један сат, а ако раде лети под непосредним утицајем сунчаних зракова, онда најмање два и по сата. Тако исто радницима који ноћу раде мора се у половини рада дати одмор од најмање један сат.

Види чл. 46.—59. и 61.—65. Зак. о радњама.

Чл. 61. — Женскиње у опште и мушки испод 18. год., не смеју се употребљавати ни на какав ноћни рад. Као такав сматра се рад између осам часова увече и пет часова изјутра лети, односно шест часова зими.

Види чл. 46.—60. и 62.—65. Зак. о радњама.

Чл. 62. — Власници радња исплаћиваће награду своме помоћном особљу у готовом новцу, недељно, петностодневно или најдуже месечно, према обичајима који се практикују код појединих занимања.

Од тога се изузимају ученици који своју награду могу добијати и у натуралијама (храна, стан, одело). Тако исто могу један део своје награде у натуралијама добијати и радници оних предузећа, у којима је тај обичај везан са самим карактером предузећа; но овај се услов мора изрично означити у уговору.

Исплата зараде не сме се вршити ван радње, нити се радникова зарада може давати другим лицима осим чланова породице, чак и ако би ова лица имала пуноважне исправе.

Послодавци не смеју давати својим радницима на кредит робу ни алохолна пића.

Тако исто они не смеју обавезати раднике да купују потребне им намирнице из продавнице које им они препоручују.

Види чл. 46.—61. и 63.—65. Зак. о радњама.

Чл. 63. — Послодавац који поступи противно одредбама претходног члана нема права да раднику противу његове воље обустави штогод од његове зараде, нити ће му се, у случају спора, досуђивати кредитована сума.

За позајмицу у готовом новцу, издату раднику на рачун његове зараде, послодавац

може задржати у току једне недеље највише половину његове зараде.

Види чл. 46.—63., 64. и 65. Зак. о радњама.

Чл. 64. — Радници су дужни да свој посао савесно и исправно врше.

Послодавац који би био оштећен лабавим и несавесним радом свога радника има право да од њега тражи оштету.

Руководиоци машина и машинских инсталација морају строго водити рачуна о својим дужностима при управљању њиховом.

Види чл. 46.—63. и 65. Зак. о радњама.

Чл. 65. — На захтев радника и ако уговор није раскинут противно овом Закону, послодавац је дужан издати му уверење, у коме се не сме ништа друго ни словима ни знацима означавати него само колико је времена радио и за коју награду.

Види чл. 46.—64. Зак. о радњама.

В. Посебне одредбе о индустријским радницима

Чл. 66. — Као индустријско предузеће у смислу овога Закона сматраће се свака она радионица или предузеће, у коме раде више од 15 радника ако је употребљена моторна снага, или 25 радника ако није употребљена моторна снага, и ако се рад врши у једној радионици или на једном месту. У овај број радника рачунаће се и ученици.

Види чл. 67.—70. Зак. о радњама.

Чл. 67. — Министар Народне Привреде прописује услове под којима се мушкарци испод шеснаест година и женскиње у опште могу примати за раднике у фабрикама које се, с погледом на природу рада у њима, сматрају као нездраве и опасне, а може им ако је потребно нађе, сасвим забранити рад у таквим предузећима.

Види чл. 66. и 68.—70. Зак. о радњама

Чл. 68. — Радници испод шеснаест година не могу се дуже употребљавати на рад од 8 часова недељно.

У недељне и празничне дане радници испод шеснаест година и женскиње не смеју се употребљавати ни у фабрикама у којима је рад у овим данима допуштен.

Породиље се не смеју употребљавати на рад за 6 недеља пре и 6 недеља после порођаја.

Види чл. 66., 67., 69. и 70. Зак. о радњама.

Чл. 69. — Ноћни рад у фабрикама и радионицама ни у ком случају не може прећи 10 часова.

Види чл. 66.—68. и 70. Зак. о радњама.

Чл. 70. — Сопственици фабрика дужни су изградити и на видном месту у радионицама држати радионичка правила. Ова се правила морају свакоме раднику дати при ступању на рад.

Ова правила садржаће прописе о начину и времену рада, о плаћању и исплати радника, о отказу, о казнама за погрешке противу правила, као и о другим односима који се радника тичу. Казне не могу бити веће од једне дневнице дотичног радника и наплаћују се у корист болесничке касе. Противу изречене казне може се радник жалити, у року од пет дана преко општинског суда, суду добрих људи.

Овако израђена правила поднеће се индустријској и радничкој комори на одобрење, а ако се оне не сложе онда спорно питање решава Министар Народне Привреде.

Види чл. 66.—69. Зак. о радњама.

В. Посебне одредбе о ученицима.

Чл. 71. — За ученике могу се примати само они који нису млађи од 14. год. Но изузетно се могу примити и они који су навршили 12. годину, ако се лекарским прегледом утврди да су довољно развијени.

Радници испод 16. година важе као ученици без обзира на награду, ако нису редовним путем произведени за помоћнике.

Види чл. 72.—79. Зак. о радњама.

Чл. 72. — При пријему ученика мора се закључити уговор који ће потписати родитељ или старалац учеников, а потврдиће га бесплатно општински суд односно еснаф ако постоји. Уговором ће се предвидети вре-

ме и предмет учења, као и да ли ће власник радње бити дужан да ученику даје стан, храну, одело и какву новчану накнаду, или ће ученик плаћати власнику радње какву реуз-награду.

Уговором се може предвидети плаћање извесне накнаде, ако која страна не би тачно уговорне погодбе испуњавала.

Види чл. 71. и 73.—79. Зак. о радњама.

Чл. 73. — Време за које се ученик prima на обуку може, према врстама радње, бити дуже или краће. Али за изучавање еснафских заната, то време не сме бити краће од две ни дуже од три године, а за изучавање осталих радњи најмање једну, а највише три године.

Види чл. 71., 72. и 74.—79. Зак. о радњама

Чл. 74. — Власник радње не сме употребљавати свога ученика за кућевне послове, ако му не даје стан и храну; а ако му даје, он га може употребљавати само у толико, у колико не би било на штету изучавања ученика; али и у том случају не може га употребити на кућевне послове у последњој години поуке. Тако исто он га не сме употребљавати на послове који премашају његову снагу.

Ни радници не смеју употребљавати ученике за своју приватну послугу.

Види чл. 71.—73. и 75.—79. Зак. о радњама.

Чл. 75. — Власник радње дужан је да ученика обучава у свима врстама рада које се односе на дотично занимање; да контролише посећивање школе од стране ученика; да му даје довољно здраве хране и здрав стан, ако се код њега храни и станује, и да се брине о чистоћи и понашању ученика.

Кад ученик редовно доврши учење, власник радње дужан је да предузме све потребне мере, те да ученик положи помоћнички испит.

Ако ученик не буде довољно спремљен да би се могао за помоћника огласити, испитни ће одбор упутити ствар суду добрих људи, који ће оценити да ли је кривица до послодавца. Ако суд нађе да је кривица до послодавца, онда ће овога осудити на плаћање оштете, која не може бити мања од 50 ни већа од 200 динара. Ако суд утврди да је ученик неспособан за учење онда ће се послодавац разрешити обавезе.

Види чл. 71.—74. и 76.—79. Зак. о радњама.

Чл. 76. — Право на држање ученика може Министар Народне Привреде на образложену представку привредног инспектора, а по саслушању дотичне коморе одузети привремено или за свагда, и то за све ученике или за извесан број, оним власницима радња, који би учинили грубу повреду дужности према својим ученицима, било у погледу моралном или због злостављања; затим који не би допуштали или настојавали да им ученици

походе занатске или трговачке школе или не би били у стању да своје ученике у довољној мери обучавају; као и онима, којима би се радње затвориле на основу судске пресуде.

Ако се право држања ученика привремено одузме, не може се повратити пре годину дана.

Види чл. 71. 75. и 77.—79. Зак. о радњама

Чл. 77. — Ученички уговор може се раскинути пре истека уговореног рока у случајевима предвиђеним у чл. 48. и 49. овог Закона.

Престанак или раскид уговора мора се одмах представити оној власти код које је потврђен.

Види чл. 48., 49., 71.—76., 78. и 79. Зак. о радњама.

Чл. 78. — Ученици могу бити произведени за помоћнике, тек пошто положи помоћнички испит.

Испитни одбор за ове испите образоваће се за сваку професију из два призната мајстора и једног наставника занатске или друге какве школе у месту, које одређује Министар Народне Привреде и то на годину дана.

Правила о полагању испита ученичких прописаће Министар Народне Привреде по саслушању коморе.

На име таксе платиће мајстор дотичног ученика шест динара.

Види чл. 71.—77. и 79. Зак. о радњама.

Чл. 79. — Од полагања помоћничког испита ослобођавају се они ученици који су свршили општу или стручну занатску или трговачку школу у земљи или на страни.

Види чл. 71. — 80. Зак. о радњама.

Г. Суд добрих људи.

Чл. 80. — За расправу спорова који се породе између послодаваца, ученика, помоћника или радника, а који потичу из односа регулисаних овим Законом, установиће се суд добрих људи у свакој вароши и већем индустријском месту за радње и предузећа, која потпадају под овај Закон.

Суд добрих људи састоји се из по једног члана кога бирају послодавци из своје средине и по једног члана кога бирају пунолетни радници дотичних предузећа из своје средине тајним гласањем. За чланове овог суда бираће се по један представник послодаваца односно радника следећих група занимања: мауфактуриста, бакала, индустријалаца, дрводељских, металских, кожарских, конфекционих и графичких заната, који ће се према потреби позивати. Ова двојица бирају једнога између незаинтересованих грађана за председника; а ако се у избору не би сложили онда решава коцка.

На исти начин бирају се и заменици.

За чланове овог суда и њихове заменике могу се бирати само они који су српски поданици, који су пунолетни и уживају сва грађанска права.

Избором руководи општински суд, а мандат изборних судија траје две године.

Суд добрих људи придодаће се месном општинском суду, који ће се старати и о његовом издржавању. Дужност председника и судија овога суда почасна је, а тако исто и за суђење неће се наплаћивати никакве таксе. Материјални издаци падају на терет дотичног општинског суда.

Види чл. 81. и 82. Зак. о радњама.

Чл. 81. — Спорови између послодаваца и радника подносиће се увек на решавање суду добрих људи, у колико није овим Законом друкчије одређено.

Суд добрих људи прво ће покушати да стране на леп начин поравна, па ако то не постигне, онда ће приступити и изрицању пресуде.

Суд добрих људи суди кратким поступком и дужан је, а на захтев ма које парничне стране, саслушати мишљења стручних људи за питања која су у спору. Поравнања и пресуде његове извршују се у року од три дана. Суђење је бесплатно и парничке стране морају предстати лично, или послати заступника, или

поднети писмену представку, иначе се спор и без тога пресуђује.

Суд добрих људи судиће спорове до 1000 дин., и његове су пресуде извршне. Ако је пак спорна сума већа од 1000 дин., онда ће суд добрих људи огласити себе за надлежног и спор пресудити само у том случају, ако обе парничне стране на то пристану, и ова је пресуда извршна.

Види чл. 80. и 82. Зак. о радњама, Измене и допуне од 24. јуна, 1921. год.

Чл. 82. — Уређење ових судова, у колико овим Законом није предвиђено, прописује Министар Народне Привреде по саслушању комора.

Види чл. 80. и 81. Зак. о радњама, — и Уредбу о суду добрих људи од 16. априла, 1912. год.

Д. Берза рада.

Чл. 83. — Ради бољег распореда радних снага могу послодавачке и радничке организације по међусобном споразуму установити по потреби берзе рада. Општине у којима се такве берзе установе дужне су им ставити на расположење потребне локале као и остале материјалне потребе.

У управи берзе биће заступљени послодавци и радници подједнако.

Централну берзу рада издржаваће коморе заједнички.

Види чл. 84. Зак. о радњама.

Чл. 84. — Министар Народне Привреде може овим берзама поверити и старање о пољоделским радницима који траже рада у земљи или иностранству, и забранити врбовање радника преко приватних агената. Уговори закључени између ових радника и њихових послодаваца, подлегаће одобрењу, а извршење њихово контроли берзе рада.

Види чл. 83, Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ЧЕТВРТИ.

Обезбеђења.

А. Обавезе послодаваца на случај повреде радника.

Чл. 85. — Ако би који радник услед несрећног случаја умро или остао стално или привремено неспособан, а не докаже се да је несрећни случај наступио хотимичном кривицом умрлога односно онеспособљенога, онда је власник радње дужан таквом раднику, односно његовој породици дати онолику накнаду, колико овај Закон предвиђа за такве случајеве у одељку о обезбеђењу радника. Од овога се ослобођавају они послодавци, чији су радници обезбеђени по одредбама овог Закона.

Ако се докаже да је несрећни случај наступио кривицом или нехатом сопственика, радње или његових органа, онда ће сопственик радње бити дужан накнадити дотичном фонду суму исплаћену на име накнаде.

Ако се докаже да је за несрећни случај крив директор или какав други чиновник, машинист, радник или ма које друго лице у или ван радње, онда власник има право да од тога лица тражи одговарајућу оштету.

Величину накнаде одређиваће Земаљски Савез задруга за обезбеђење радника, а по правилима која важе за ту врсту обезбеђења.

Овим се не искључује кривична одговорност власника радње, његових чиновника или осталих лица у радњи, за повреде за које се докаже да су нанесене њиховом кривицом или због њиховог нехата, која ће се судити по одговарајућим одредбама Кривичног Закона.

Види Закон о осигурању радника од 14 маја, 1922. год.

Б. Обезбеђење радника.

Чл. 86. — (Укинут Законом о осигурању радника од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 87. — (Укинут Законом о осигурању радника од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 88. — (Укинут Законом о осигурању радника од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 89. — (Укинут Законом о осигурању радника од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 90. — (Укинут Законом о осигурању радника од 14. маја, 1922. год.).

Зак. о радњама.

Чл. 91. — (Укинут Законом о осигурању раденика од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 92. — (Укинут Законом о осигурању раденика од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 93. — (Укинут Законом о осигурању раденика од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 94. — (Укинут Законом о осигурању раденика од 14. маја, 1922. год.).

Чл. 95. — (Укинут Законом о осигурању раденика од 14. маја, 1922. год.).

В. Пензиони фондови.

Чл. 96. — У циљу материјалног помагања изнемоглих и сиромашних трговаца, занатлија и њихових породица, као и њихових помоћника, основаће се посебни трговачки и занатлијски пензиони фонд.

Ови фондови образоваће се, из заоставштине ликвидираних еснафа (чл. 161. ов. Закона) и из прихода предвиђених њиховим статутима. Осем тога на име помоћи даваће држава занатском пензионском фонду најмање 50.000 дин. годишње, а трговачком, за обезбеђење и пензије трговачког помоћног особља, најмање 15.000 дин. годишње.

Пензије, које се дају из ових фондова, не могу се заложити нити узабрани.

Види чл. 97. и 161. Зак. о радњама.

Чл. 97. — Правила о уређењу трговачког и занатлијског пензионог фонда прописале трговачка односно занатска комора и поднети Министру Народне Привреде на одобрење.

Кад се занатлијски пензиони фонд буде основао по овоме Закону, престаће дејствовати постојећи занатлијски пензиони фонд, установљен Правилима Министра Народне Привреде од 18. октобра, 1898. год. Сва имовина тога фонда улази у нови занатлијски пензиони фонд, на који прелазе и све његове обавезе. Тако исто и трговачки пензиони фонд, основан 17. октобра, 1901. год., и повлашћен Законом од 26. фебруара 1902. год., може се сјединити са трговачким пензионим фондом основаним по овом Закону, под условима које буде прописала трговачка комора.

Види чл. 96. Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ПЕТИ.

Професионална организација.

А. Опште одредбе.

Чл. 98. — Власници радња као и њихови радници имају право да се удружују у удружења за заштиту, својих економских и моралних интереса (професионална удружења). Ова удружења могу стварати власници радња и радници засебно или у заједници, могу их стварати по занимањима или без обзира на занимања. Женске које су власници

радње или раде у њима као раднице могу тако исто припадати овим организацијама са свима правима редовних чланова, а за малолетнике, лица под старатељством или правна лица могу постати чланови организација њихови заступници. Тако исто могу ова удружења стварати локалне или земаљске савезе. Мајстори, пак, еснафских заната имају уз то и право да образују принудне корпорације (еснафе) по одредбама овог Закона.

Као највиши представници ових професионалних удружења образоваће се по овом Закону коморе. Она удружења, која желе да буду представљена у коморама биће дужна да поднесу своје статуте дотичној комори на одобрење и да се подвргну надзору њеном.

Б. Еснафи.

Чл. 99. — Принудне корпорације мајстора еснафских заната осниваће се на тај начин, што ће се еснафски мајстори једнога среза односно једне вароши, удруживати ради постизања заједничког циља у један еснаф.

За образовање једног еснафа потребно је најмање двадесет мајстора који у дотичном срезу, односно вароши, имају еснафске радње.

У једном срезу може постојати само један еснаф. Но ако за његово образовање нема довољан број лица, онда се могу удруживати у еснаф мајстори из два суседна среза.

Види чл. 100.—112. Зак. о радњама.

Чл. 100. — Одлука о оснивању еснафа важи тек онда пошто је потпише десет вла-

сника дотичних радња у томе срезу, односно вароши, и пошто је одобри занатска комора.

Ако десет власника еснафских радња извесне категорије ову одлуку не потпише, онда се таква категорија у дотичном срезу односно вароши, неће сматрати као еснафска све дотле док се овај услов не испуни.

Види чл. 99, и 101. — 112. Зак. о радњама.

Чл. 101. — Кад се еснаф по одредбама овога Закона образује, сви власници протоколисаних радња еснафских заната у дотичном срезу, односно вароши, морају се у року од три месеца уписати за чланове еснафа.

Власници пак осталих занатских радња у том срезу, односно вароши, не морају, али могу постати члановима ових организација и радити у заједници са еснафским занатлијама на заштити и унапређењу општих интереса.

Деловође радња могу постати члановима еснафа ако испуњавају услове, који се по овоме Закону за еснафске мајсторе траже.

За упис плаћа се еснафској благајници три динара.

Види чл. 99, и 102.—112. Зак. о радњама.

Чл. 102. — Задатак је еснафа:

1. Да негује и развија дух заједнице и узајамног потпомагања међу својим члановима, стара се о одржању добрих односа између мајстора и њиховог помоћног особља у радњама и брани интересе своје струке. Но

еснафи не могу своје чланове ограничавати у одређивању цена својих производа, набавци сировина и алата, држању ученика и помоћника, отварању филијала и продаји;

2. Да води бригу о моралном васпитању и о општем и стручном образовању ученика, помоћника и својих чланова, приређивањем предавања и изложба, оснивањем музеја, отварањем школа и читаоница и т. д.;

3. Да мотри да ко бесправно не упражњава радње његових чланова, и противу тога предузима потребне мере;

4. Да се брине да ученици и помоћници његових чланова уредно походе школе, предвиђене овим Законом;

5. Да оснива установе које развијају његову струку, а нарочито занатске задруге, као што су: задруге за заједничку набавку градива за прераду, за заједничку производњу и продају свих производа, као и друге по занатству корисне установе;

6. Да бира чланове изборног суда, који ће расправљати спорове између мајстора и њиховог помоћног особља у радњама, који се односе на учење, рад и т. д.;

7. Да бира суд части, који ће расправљати спорове између његових чланова;

8. Да предлаже чланове испитног одбора за полагање помоћничког испита;

9. Да се стара о наласку рада помоћницима и о намештењу ученика;

10. Да буде увек на руци окружној еснафској управи и занатској комори у давању обавештења и прикупљању података за статистику запата.

Ради лакшег постизавања ових задатака може се еснаф делити у секције као и удруживати са другим еснафима.

Види чл. 99.—101. и 103.—112, Зак. о радњама.

Чл. 103. — Сваки еснаф мора имати свој статут којим ће се изближе одредити задаци и рад еснафа, у колико то не би било учињено овим Законом. А посебно статуту ће садржавати:

1. Име, седиште, циљ и средства;

2. Састав управног одбора, његова права и дужности;

3. Регулисање ученичких односа, што се тиче времена учења, као и услова под којима ће се ученици примати на науку, у границама које је комора на основи овога Закона прописала;

4. Права и дужности чланова, а поглавито о улозима и размери у којој ће се они плаћати;

5. Склоп и сазив скупштине, право гласања на њој, као и све остало што се односи на скупштину и њен рад;

6. Употребу и руковање еснафском имовином;

7. Склапање и прегледање годишњих рачуна (биланса);

8. Начин измене статута;

9. Новчане казне чланова који не би вршили прописе еснафских статута;

10. Случајеве у којима се еснаф може растурити, као и начин на који ће се ликвидација извршити. Еснаф ће се растурити ако то већина чланова реши или ако еснаф не врши дужности стављене му овим Законом и на основу њега издатим наредбама. О растурању решава Министар Народне Привреде по саслушању занатске коморе;

11. Учешће помоћника у раду и остварењу еснафских задатака.

Занатска комора израдиће угледни статут за образовање еснафа, који ће се поднети на одобрење Министру Народне Привреде.

Види чл. 99.—102. и 104.—112. Зак. о радњама.

Чл. 104. — Еснафи не могу трговати нити какву занатску или индустријску радњу за свој рачун упражњавати.

Они могу прибављати право својине на непокретности само у толико у колико су им оне потребне за смештај канцеларија и за локале установа, које би они по овом Закону оснивали.

Без одобрења коморе они не могу своје непокретности отуђивати, ни хипотеком оптеретити.

За обавезе према трећим лицима еснафи јамче само својим имањем.

Види чл. 99.—103. и 105.—112. Зак. о радњама.

Чл. 105. — Чланови еснафске управе врше еснафске послове бесплатно. Они су солидарно одговорни целим својим имањем за штету, која би наступила од противузаконог и несавесног вршења њихове дужности.

Види чл. 99.—104. и 106.—112. Зак. о радњама.

Чл. 106. — Следеће послове може вршити само скупштина еснафека:

- 1., бирати еснафску управу;
- 2., утврђивати годишњи предрачун (буџет), прегледати годишње рачуне и извештаје управе и давати јој разрешницу;
- 3., одобравати издатке који нису предвиђени буџетом;
- 4., решавати о прибављању, отуђивању и оптерећивању еснафског имања и о задужеживању еснафа;
- 5., бирати чланове еснафског изборног суда;
- 6., реглавати о измени статута; и
- 7., одобравати разрез на чланове еснафа.

Скупштина еснафска пуноважна је кад на њој присуствује више од половине чланова еснафских, а ако на први позив толики број не дође, онда ће се на другом састанку решавати пуноважно, ма колико чланова

дошло. Решења се доносе већином гласова присутних чланова.

Види чл. 99.—195. и 107.—112. Зак. о радњама.

Чл. 107. — Еснафске су управе дужне да врше одређене им послове савесно и брзо, у противном их управа занатске коморе може разрешити и наредити нов избор.

Види чл. 99.—106. и 108.—112. Зак. о радњама,

Чл. 108. — Ради покрића својих издатака еснафи имају право да наплаћују у корист своје благaje таксе за уверења и решења која буду издавали, као и таксе за послугу разним установама, које они буду из својих средстава подигли. Величину ових такса утврдиће Министар Народне Привреде по са слушању занатских комора.

Од укупног износа свију прихода еснафске ће управе предавати свака три месеца преко својих окружних еснафских управа пензионом фонду за занатлије и њихове породице по 25%. Осим тога предаваће својој окружној управи по 10% а комори по 15%.

Што преко тога претекне еснафи ће употребити на подмирење својих трошкова.

Ако тај претек не би био довољан да покрије еснафске издатке еснаф ће ударити прирез на своје чланове, према њиховој имућности.

Овај прирез подлежи одобрењу коморе.

Види чл. 99.—107. и 109.—112. Зак. о радњама

Чл. 109. — Кад наступи случај растурања еснафа, његова заостала имовина предаће се Управи Фондова на приплод, док се у истом месту не образује такав еснаф, коме ће се та имовина предати.

Ако се у року од две године нов еснаф не образује, имовина ће припасти занатлијском пензионом фонду.

Види чл. 99.—108. и 110.—112. Зак. о радњама

Чл. 110. — Помоћници који раде у радњама чланова еснафа имаће учешћа у раду и остваривању еснафских задатака, у колико им на то даје право овај Закон.

Тога ради они ће из своје средине изабрати један број од пет лица (помоћнички одбор). На челу одбора стоји председник, којег чланови између себе бирају.

Тај одбор представља помоћнике дотичног еснафа и заступа њихове интересе у свима питањима која се тичу њиховог положаја

Види чл. 99.—109. и 111.—112. Зак. о радњама

Чл. 111. — Чланове помоћничког одбора и њихове замењенике бира скупштина помоћника из своје средине.

Скупштину састављају сви помоћници дотичног еснафа који су пунолетни и који уживају грађанска права, па радили они тренутно или не, под сталну награду или на парче за рачун својих послодаваца.

За чланове помоћничког одбора и њихове

заменике могу бити бирани само они који нису осуђивани за бешчасна дела, а при том испуњавају погодбе које се траже за бираче тога одбора.

Види чл. 99.—110. и 112. Зак. о радњама.

Чл. 112. — Помоћници имају права да преко свога одбора учествују у раду еснафа својих послодаваца у овим случајевима:

1. При регулисању радних односа;
2. При избору испитног одбора за помоћничке испите;
3. При одређивању суда добрих људи; и
4. При оснивању и управљању свима оним установама које би еснафи основали и за издржавање којих би и помоћници подносили материјалне жртве, као што су берзе рада, радничка склоништа (азили) и т. д.

При претресању горњих и других питања која би била статутима предвиђена као и при доношењу одлуке о њима суделоваће и то: у еснафској управи најмање један члан помоћничког одбора, а на еснафским скупштинама учествују сви чланови помоћничког одбора са пуним правом гласа.

Види чл. 99.—111. Зак. о радњама.

В. Окружне еснафске управе.

Чл. 113. — Као представник свију еснафа у једном округу образоваће се окружна еснафска управа. Седиште окружне еснафске

управе јесте окружно место дотичног округа, но она места где има првостепених судова, сматраће се као и окружна и служиће као центар за околне среске еснафе. Кома ће центру припадати поједини срески еснафи решава занатска комора. Окружну еснафску управу састављају девет чланова: пет мајстора од разних заната, по једно лице из правне и просветне струке, и два помоћника, сви из дотичног окружног места.

Прву седморицу бира збор чланова управе свију еснафа из округа апсолутном већином гласова, а последњу двојицу бирају чланови помоћничког одбора. Мандат члановима окружне еснафске управе траје три године. Прве и друге године иступају коцком по тројица, треће остала тројица а после по реду избора, а на њихова места бирају се нови чланови из исте групе. Чланови који иступе могу поново бити изабрани.

За чланове занатског реда могу се бирати само лица која испуњавају све погодбе које се траже за редовне чланове коморе, а чланови помоћничког реда треба да испуњавају услове који се траже за чланове помоћничког одбора.

Окружне еснафске управе могу према потреби имати деловођу, кога ће сами бирати и из својих средстава плаћати.

Види чл. 114.—116. Зак. о радњама.

Чл. 114. — Избором окружне еснафске управе руководи занатска комора. Управа се сама конституише.

О одговорности њеној важе одредбе члана 105.

Види чл. 105., 113., 115. и 116. Зак. о радњама.

Чл. 115. — Окружне еснафске управе, поред послова који су им стављени у задатак појединим одредбама овога Закона, имају још и ове дужности:

1. Старати се о образовању нових еснафа у округу, давати о томе упуства и обавештења, и водити сталан надзор над целокупним радом еснафа у своме округу;

2. Расматрати жалбе противу еснафских управа и решења еснафских скупштина, о томе доносити своје одлуке и изрицати казне у колико им је на то дато право овим Законом;

3. Водити надзор о томе: да ли се одредбе овога Закона и статута еснафских, као и уговора између мајстора, помоћника и ученика тачно врше;

4. Старати се о оснивању свију оних установа које би по занатство биле корисне, а које сами еснафи не могу стварати;

5. Предузимати све мере, било по својој властитој иницијативи, или на предлог еснафских управа, за одбрану и заштиту интереса занатства;

6. Пратити све важније појаве своје струке у округу, чинити предлоге комори за њи-

хово развијање; подносити комори годишње извештаје о стању занатства у своме округу и старати се о извршењу свију наредаба занатских комора и Министарства Народне Привреде; и

7. Водити статистику о бројном стању мајстора и њиховог помоћног особља у еснафским радњама и уз годишњи извештај слати их комори.

Занатска комора може окружним еснафским управама ставити у задатак и друге еснафске дужности, које не би биле противне овоме Закону.

Види чл. 113., 114. и 116. Зак. о радњама.

Чл. 116. — Приходи окружних еснафских управа састоје се из прихода од мајсторских писама, 10% прихода које дају еснафи, од такса, новчаних казна и других случајних прихода.

Ако би што од ових прихода претекло по измирењу свију годишњих издатака, предаваће се занатској комори. А ако ти приходи не би достигли за покриће издатака, удариће се прирез на поједине еснафе према броју њихових чланова и њиховом имовном стању. Висину разреза одобрава занатска комора.

Види чл. 113.—115. Зак. о радњама.

Г. Коморе.

Чл. 117. — Удружење индустријалаца, занатлија, трговаца и радника образоваће, сва-

ко за себе, по једну комору, чије ће седиште бити у Београду.

Види статут Индустијске Коморе од 16. августа 1910. год., одобрен и потврђен од Министар Народне Привреде 21. септембра, 1910. год., — Статут Трговачке Коморе од 1. октобра, 1910. год., одобрен и потврђен од Министра Народне Привреде 9. октобра, 1910. год., ТБр. 9184, — и Статут Радничке Коморе од 31. децембра, 1920. год., одобрен и потврђен од Министра Народне Привреде 3. јануара, 1921. год., ТБр. 28.

Види чл. 118.—133. Зак. о радњама.

Чл. 118. — Свака комора мора имати свој статут који се подноси Министру Народне Привреде на одобрење.

Статут ваља да садржи:

1. Начин састављања кандидатских листа за избор редовних чланова коморе, начин и време сазива бирача за избор чланова;

2. Престанак чланства и начин попуњавања упражњених места у комори;

3. Број чланова за пуноважно решавање у комори и начин гласања у коморским седницама;

4. Дужности и права председника, секретара и коморске управе;

5. Начин измене коморског статута;

6. Склапање и одобравање буџета и прегледање годишњих рачуна;

7. Ближе одредбе о подели коморе на одсеке и рад у њима;

8. Публиковање годишњег извештаја; и

9. Начин на који ће се прикупљати средства за покриће трошкова коморских.

Види чл. 117. и 119.—133. Зак. о радњама.

Чл. 119. — Поред онога што им је појединим одредбама овога Закона стављено у дужност, коморе ће имати да врше и ове задатке:

1. Да правилима и упуштвима изближе регулишу односе између ученика и власника радња над којима се простире њихова надлежност, а у границама овога Закона; или да таква правила и упушта која су прописали еснафи и окружне еснафске управе, разгледају и одобравају; ..

2. Да чине представке Министру Народне Привреде ако примете да се прописи Закона и правила по свима питањима занатства, индустрије и трговине правилно не примењују;

3. Да на захтев Министра Народне Привреде дају своја мишљења о мерама за развијање занатства, трговине и индустрије, и да оне саме из својих властитих побуда о томе подносе Министру своје предлоге и упућују своја мишљења;

4. Да проучавају предлоге које би им упутиле еснафске организације или удружења мајстора, трговаца, индустријалаца и радника;

Зак. о радњама.

5. Да подносе годишње извештаје о стању занатства, индустрије, трговине, саобраћаја, као и о стању радника и установа основаних у њихову корист;

6. Да на захтев Министра Народне Привреде дају потребна извешћа;

7. Да узимају иницијативу у подизању корисних установа по напредак својих струка, као што су: музеји, изложбе, берзе рада, стручне школе и курсеви и т. д.;

8. Да воде надзор над радом организација, предвиђених овим Законом;

9. Да воде списак занатских, трговачких и индустријских протоколираних фирми;

10. Да на случај претходног споразума парничара у споровима трговачке, индустријске и занатске природе именују изборне судове, који ће те спорове решавати;

11. Да дају одобрења по чл. 5. овога Закона.

Индустријске и трговачке коморе имаће поред тога још и:

а) Да воде списак регистрованих заштитних марака и модела, као и концесија које се издају индустријским предузећима;

б) Да бирају судије из реда трговаца и индустријалаца за трговачке судове.

Трговачке коморе издаваће осим тога и уверења о трговачким узансима и о пореклу робе.

Види чл. 117., 118. и 120.—133. Зак. о радњама,

Чл. 120. — Коморе су правна лица и могу на своје име прибављати право својине на непокретности, у колико су им оне потребне; као и примати на себе обавезе, тужити и бити тужене.

Коморе за своју обавезу јамче својом имовином.

Види чл. 117.—119. и 121.—133.

Чл. 121. — Коморе ће се издржавати:

1. Из прихода, који по овоме Закону њима припадају; и

2. Из завештања и других случајних прихода.

Осем тога, занатска и радничка комора добијаће по 6000 дин. годишње на име државне помоћи, које ће се сваке године уносити у буџет.

Ако ова средства нису довољна, коморе могу по одобрењу Министра Народне Привреде, разрезати потребан прирез на све организације које су у коморама представљене.

Но трговачка и индустријска комора могу за своје одржавање разрезати прирез 1—2 % од непосредног пореза на све трговачке, односно индустријске протоколисане радње, и овај ће се прирез купути уз порез.

Види чл. 117.—120. и 122.—133. Зак. о радњама

Чл. 122. — Свака комора састоји се из 12 чланова из места у коме је седиште коморе, и по једног представника из сваког округа.

Види чл. 111.—121. и 123.—133. Зак. о радњама

Чл. 123. — Поред редовних свака комора може имати и почасне чланове, које би рају редовни чланови комора у пуним својим седницама без обзира на занимање.

Почасни чланови комора имају права да у седницама коморским дају савета и обавештења, али они не могу имати право гласа при решавању.

Коморе могу тако исто позивати у своје седнице стручне референте за поједина питања.

Види чл. 117.—122. и 124.—133. Зак. о радњама

Чл. 124. — За редовне чланове трговачке, индустријске и занатске коморе могу бити бирани:

1. Они који су српски држављани и уживају грађанска права;

2. Који су најмање три године управљали или управљају самостално радњом, било као власници или као деловође.

За чланове радничких комора могу бити бирани они радници, који су навршили 25. годину, који су српски поданици и имају грађанска права и који су провели у домаћим радњама најмање три године.

Види чл. 117.—123. и 125.—133. Зак. о радњама

Чл. 125. — Редовне чланове комора би рају пунолетни чланови професионалних ор-

ганизација које су основане по овом Закону и који ступе у чланство комора.

Нико не може имати више од једног гласа.

Види чл. 117.—124. и 126.—133. Зак. о радњама

Чл. 126. — Мандат изабраним члановима комора траје четири године.

Од изабраних чланова иступа коцком сваке друге године једна половина. Чланови који иступају могу бити поново изабрани.

Види чл. 117—125. и 127—133. Зак. о радњама

Чл. 127. — Седнице су коморе редовне и ванредне. Прве се држе најмање једанпут месечно, а друге се сазивају према потреби.

Ванредне седнице комора морају се сазвати кад то захтева Министар Народне Привреде или $\frac{1}{3}$ чланова коморских.

Види чл. 117—126. и 128—133. Зак. о радњама

Чл. 128. — Ове послове могу вршити само седнице комора:

1. Избор управе, почасних чланова и чланова за поједине одсеке;

2. Утврђивање и одобравање буџета, прегледање годишњих рачуна, одобравање издатака, који буџетом нису предвиђени, као и зајмова који би се имали закључити;

3. Решавање о прибављању, отуђивању и оптерећивању непокретности;

4. Давање мишљења и подношење предлога Министру Народне Привреде о предметима, који се тичу занатства, трговине и индустрије, а нарочито о законским предлозима који се односе на те струке;

5. Издавање прописа и упутства о регулацијама ученичких односа;

6. Бирање кандидата за секретаре комора;

7. Решавање о изменама статута коморских;

8. Прописивање правила о полагању мајсторских и помоћничких испита.

Решења коморских седница пуноважна су, ако је присуствовало више од половине свију чланова; ако на прву седницу не буде толико чланова дошло, онда ће се сазвати друга седница, на којој се решава са онолико чланова колико буде дошло.

Види чл. 117.—127. и 129.—113. Зак. о радњама.

Чл. 129. — На захтев Министра Народне Привреде, или кад оне то за потребно пађу, коморе разних професија, моћи ће држати и заједничке седнице на којима ће решавати као једно тело.

Види чл. 117.—128. и 130.—133. Зак. о радњама.

Чл. 130. — На челу сваке коморе стоји управа, чији ће се састав и делокруг статутама ближе прописати. Чланове управе би-

рају коморе на две године из редова својих чланова, који живе у месту седишта коморе.

Управе комора отправљају све текуће послове, прикупљају приходе, спремају радове, који се имају поднети коморама на претрес и решавање, извршују одлуке комора и у опште врше све послове, за које су коморе надлежне, а не спадају у искључиву надлежност коморских седница.

О одговорности њиховој важе одредбе чл. 105.

Види чл. 115., 117.—129. и 131. Зак. о радњама.

Чл. 131. — Свака комора мора имати по једног стручног секретара, кога бира између лица, која имају факултетску спрему, и која су својим радовима доказала да су упозната са свима важнијим питањима привредне политике.

Секретаре комора поставља Министар Народне Привреде између кандидата које му у дуплом броју предлажу коморе. Секретари се бирају на пет година конкурсом. Њихова плата одређује се статутима и пада на терет комора.

Секретари комора имају право улагати у пензионни фонд за удовице и децу умрлих чиновника. Ако ступе у државну службу, године проведене у звању секретара рачунаће им се у године указне службе.

Види чл. 117.—130., 132. и 133. Зак. о радњама.

Чл. 132. — Све законске предлоге и уредбе о занатству, трговини, индустрији, радницима и установама основаним у корист њихову Министар Народне Привреде упућиваће дотичним коморама на мишљење.

Тако ће исто надлежни Министар предходно тражити мишљење од комора у питањима уговора, који се имају закључити са страним државама, а тичу се трговине и саобраћаја, у питањима о новим порезима и дажбинама, који се тичу индустрије, заната и трговине, као и у питањима занатских уредаба и тарифа. При подношењу поменутих законских пројеката Народној Скупштини подносиће се и мишљења коморска.

Види чл. 117.—131., и 133. Зак. о радњам

Чл. 133. — Ако комора или поједини чланови њени врше своју дужност несавесно или ако се њихов рад не креће у границама Закона, онда ће их Министар Народне Привреде, после једне опомене моћи разрешити и наредити нов избор, који се мора извршити најдаље у року од месец дана.

Види чл. 117.—132. Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ШЕСТИ.

Професионалне школе.

Чл. 134. — У местима већег броја ученика, помоћника и радника у опште, основаће се школе ради усавршавања у индустријским, занатским и трговачким знањима.

Ове школе деле се:

а, на опште занатске и трговачке школе;
б, на специјалне курсеве за поједине занатске и индустријске гране;

в, на школе за изучавање женских радова и домаћинства;

г, на стручне занатске, индустријске и трговачке школе.

У овим школама предавање се с погледом на њихову практичну примену, знања која имају непосредне везе са индустријом, занатством и трговином.

Види чл. 135.—139. Зак. о радњама.

Чл. 135. — Опште трговачке и занатске школе, основаће се свуда, где има најмање 50 ученика индустријских предузећа, трговачких и занатских радња, у колико у тим местима не постоје сличне школе приватних лица или корпорација. Њих издржавају општине, које ће сваке године предвиђати за то потребне суме у буџету, а према прорачуну које Министарство Привреде изврши.

У осталим местима школе ће се оснивати по добровољном пристанку општина којима Министарство може дати потребну помоћ за издржавања школа, но та помоћ не може бити у материјалним, већ само у личним издацима.

Уредбе о овим школама одобраваће и надзор над њима водити Министарство Привреде.

Види чл. 134. и 136.—139. Зак. о радњама.

Чл. 136. — Остале школе и курсеве може Министарство Привреде или само оснивати, или потпомагати оне корпорације и приватне који то чине.

Корпорације и приватна лица имају права да овакве школе оснивају, но и те ће школе подлежати одобрењу и надзору Министарства Народне Привреде.

Ако се школе отварају на тржавни терет онда ће општине бити дужне дати потребне локале, огрев и осветлење.

Школама које издржава каква корпорација општина ће ставити на расположење потребне локале, огрев и осветлење, а Министарство Привреде поднеће половину личних издатака.

Види чл. 134., 135. и 137.—139. Зак. о радњама.

Чл. 137. — Осим овога може Министарство давати стипендије за издржавање у домаћим или страним школама оним одличним ученицима, који имају довољно предходне спреме, а родитељи им не плаћају више од 100 динара непосредног пореза са државним прирезима. Ове ће се стипендије давати по нарочитим правилима, која ће прописати Министар Народне Привреде.

Види чл. 134.—136., 138. и 139. Зак. о радњама

Чл. 138. — Надзор над свима професионалним школама вршиће Министар Народне Привреде, а као саветодавни орган при

Министарству за сва важнија питања професионалне наставе образоваће се један „Савет за професионалну наставу“, чији ће се састав и делокруг рада ближе регулисати Правилником који ће прописати Министар Народне Привреде.

Види чл. 134.—137. и 139. Зак. о радњама

Чл. 139. — Похађање општих трговачких и занатлијских школа обавезно је. Ученици и помоћници морају их походити све док не положи завршне испите.

Послодавци су дужни своје ученике и помоћнике слати у ове школе и водити рачуна о томе да ли их они уредно походе.

Предавања у овим школама држаће се у данима и часовима, које одреди Министар Народне Привреде по саслушању дотичних комора. Но похађање ових школа не може ни у ком случају бити после подне недељом и празницима у које су радње затворене.

Види чл. 134.—138. Зак. о радњама

ОДЕЉАК СЕДМИ.

Повластице.

Чл. 140. — При набавкама за државу, округе, срезове или општине узимаће се првенствено у оцену понуде занатлијских задруга, па затим домаћих занатлија, индустријалаца и трговаца, и ове ће се понуде, ако

садрже домаће производе при иначе једнаким условима лифериовања, првенствено усвојити ако су цене веће највише 5—10 % од најниже понуде понуђача страних производа по урачунатој царини и транспорту. При расписивању лицитација пазиће се на то, да се омогући учешће и мањим индустријалцима и занатлијама. У иностранству се могу поручити само оне количине дотичних артикала које се у земљи не могу у одређеном року изградити.

Види чл. 141.—143. Зак. о радњама.

Чл. 141. — Предузећа која се овим повластицама користе не могу се преносити на стране држазбане, нити могу са њима ступити у јаван или тајан ортаклук, без одобрења Министарског Савета; у противном случају, решењем Министра Народне Привреде, одузеће им се горње повластице, а ако је учињена превара, онда ће се кривци ове још и казнити по одредбама Кривичног Законика.

Види чл. 140., 142. и 143. Зак. о радњама

Чл. 142. — Радници који путују из једног места у друго ради тражења посла имају право да се служе државним или државом субвенционарним железницама, лађама и поштанским колима у половину обичне цене кад путују најнижом класом. За легитимацију служиће уверење ма које власти, комора или других органа.

Види чл. 140., 141. и 143. Зак. о радњама.

Чл. 143. — Уговори и остала документа, која се овим Законом предвиђају, ослобођавају се сгију такса.

Види чл. 140.—142. Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ОСМИ.

Државни надзор.

Чл. 144. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.)

Чл. 145. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 146. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 147. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 148. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 149. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 150. — (Укинут чл. 26. Зак. о инспекцији рада од 30. децембра, 1921. год.).

Чл. 151. — При коморама као и при појединим специјалним установама, основа-

ним по овом Закну, (фондови, берзе рада и т. д.) Министар Народне Привреде може бити заступљен преко нарочитих својих сталних или хонорарних комесара. Комесари ће имати праго да присуствују седницама управних одбора ових установа, и да задрже сваку њихову одлуку од извршења коју они сматрају за незакониту и штетну, док Министар Народне Привреде о њој не донесе решење. Ако Министар то не учини у року од 7 дана сматра се да је одлуку одобрио.

Комесари ће пасти на терет државног буџета.

Види чл. 144.—150. и 152. Зак. о радњама.

Чл. 152. — Све државне и самоуправне власти дужне су да указују помоћ органима Министра Народне Привреде као и корпорацијама, предвиђеним овим Законом, а нарочито да на њихов захтев прикупљају потребне податке и обавештења, као и да у најкраћем року извршују наређења и пресуде које су на основу овог Закона издате.

Види чл. 144.—151. Зак. о радњама.

ОДЕЉАК ДЕВЕТИ.

Казне.

Чл. 153. — Новчаном казном од 1500. — 15.000. — динара казниће се:

1). Онај који без одобрења подигне ин-

дустријско постројење или занатску радионицу, ако је за ово одобрење потребно, или се не држи битних услова под којима му је исто одобрено, или без одобрења изврши битне измене у истима. Поред казне забраниће му се радња док не прибави потребно одобрење;

2) Власници занатских радионица и индустријских постројења, занесрећни случај коог би наступио њиховом кривицом или због њихове немарности, ако такав случај не погласи за собом већу одговорност по Криминалном Законику. У поновном случају таквом се власнику може забранити даља радња у таквој радионици или постројењу;

3) Они који би ненадлежно издавали исправе предвиђене овим Законом;

4) Они који би без надлежног одобрења вршили распродају;

5) Пекари и месари који пре времена престану радити;

6) Они који својим правом на упражњавање радње крију противправно упражњавање радње других;

7) Онај који би продавао фалсификоване, покварене или заражене продукте; или би у својој радњи такве продукте употребљавао а тако исто и онај, који би своје продукте под лажним именом продавао. Ако је казна у поврату, радња ће му се привремено или стално затворити;

8) Онај који се не би управљао по правилима и наредбама прописаним на основу чл. 22. овога Закона.

Закон о радњама има за задатак, да регулише јавно — правне одношаје трговачких, индустријских и занатлијских радња према државној власти. Према томе све оне мере, које је законодавна власт предвидела у томе Закону ради његове правилне примене имају крајњи циљ да заштите интересе трговине, индустрије и заната, па зато и вређање тих интереса од стране појединаца нема карактер повреде основног правног поретка који штити општи Казнени Законик, већ на против, има карактер вређања полицијских мера установљених ради заштите специјалних интереса државе као целине. Услед тога је централна државна власт примену већине наређења овог Закона и поверила полицијској као управној власти. На тај начин јасно је: да и ако наређење чл. 153. Зак. о радњама предвиђа новчане казне, које по својој висини одговарају новчаним казнама, којима се, по општем Казненом Законику, кажњавају преступна дела, ипак се кривице кажњиве по томе законском наређењу не могу сматрати као аналоге преступним кривицама из општег Казненог Законика. Напротив, оне по карактеру своје, а и по смеру, који се хоће њиховим кажњавањем да постигне, више одговарају оним кривицама које предвиђа општи Казнени Законик у одељку који о иступима говори (в. глав. 40., 41., 43. и § 395. главе 44.); те на жалбе изјављене против пресуда полицијских власти, изречених по Закону о радњама, имају се аналого примењивати она законска наређења, која важе за иступна дела, како у погледу поступка тако и у погледу такса. — Нач. о. о. с. 19. септембра, 1911. год., Бр. 11719.

Види чл. 87. Закона од 31. марта, 1925. г., о буџетским дванаестинама за месеце април—јули, 1925. год., — и чл. 154.—159. Зак. о радњама.

Чл. 154. — Новчаном казном од 1500. — до 3000. — дин. казниће се:

1. Онај који би бесправно отворио какву радњу, као и онај који би у својој радњи

израђивас или продавао предмете који не долазе у обим његовог занимања; поред тога у првом случају радња ће се затворити, у другом забранити даља израда и продаја дотичних артиката;

2. Онај који би се примио деловодства радње а није испунио прописе овог Закона;

3. Онај, који не би своју фирму изменио по наређењу коморе;

4. Власник радње који се не постара да му ученик благовремено буде произведен за помоћника;

5. Власници радња који у својим радионицама не одржавају чистоту и не старају се о реду и моралу;

6. Власници радња који своје особље употребљавају на рад у данима и часовима у којима је Законом, правилницима или утврђенима употреба помоћничког особља забрањена;

7. Ко прима за ученике децу испод Законом предвиђене старости;

8. Ко употребљава женске и малолетне раднике у радњама противно одредбама овога Закона;

9. Фабриканти који радионичка правила саставе противно овоме Закону;

10. Трговачки агенти који своје послове обављају противно овоме Закону;

11. Власници индустријских предузећа који не подигну амбуланту, кујну и радничке станове, ако су то дужни да учине;

12. Власници радња који не допусте преглед својих радња и не даду надлежним органима потребна обавештења.

По чл. 44. Зак. о таксама све државне и самоуправне власти и њихови службеници дужни су по свима предметима на којима раде да пазе на правилно вршење овога Закона. За сваку неуредност или неправилност дужне су поступити по овом Закону, ако су надлежни, у противном известити надлежну власт. Према овоме кад је Београдско Пореско Одељење радећи на разрезу порезе на мењачке радње, дакле функционишући по својој надлежности, приметило да многе мењачке радње немају истакнуте фирме, или раде у радњама друге врсте (бранше), а по чл. 1. Закона о радњама све радње морају бити означене одговарајућим написима или својом фирмом која по чл. 52. Закона о таксама, мора бити протоколисана пре почетка обављања саме радње, онда је већ по томе само, а баш по наведеном законском пропису, ради уверења о плаћеној такси, пореско одељење имало и право и дужност да се увери јесу ли сопственици дотичних мењачких радња исте протоколисали или не, ради чега је имало позвати их да одељењу поднесу доказе о овом и о томе их саслуша. Тек кад би одељење на овај начин утврдило да нека радња није протоколисана имало би даље да по реченом чл. 44. Закона о таксама такав случај достави надлежној власти, овде Трговачком Суду, који би по тач. 4. чл. 61. Зак. о таксама имао тада као надлежни предузети извиђање за кривицу из чл. 52. истога Закона, па евентуално изрећи и осуду над дотичним сопствеником радње. А како сваки овакав случај има код суда бити предмет засебног извиђања и суђења, то се по себи разуме да и пореска одељења сваки такав случај имају засебно доставити надлежном суду. Како, дакле, пореска одељења овде функционишу као власт, по својој службеној дужности, то и по томе њихове доставе суду, да неко није протоколисао фирму своје радње, не могу имати карактер доставе обичног дос-

тављача који нема ни права ни могућности да ствар изближе провери, а пореска одељења као и друге власти имају баш дужност по предметима по којима раде пазити на правилно вршење Закона о таксама и за сваку неуредност или неправилност поступити по Закону о таксама, или сама ако су надлежна, или случај доставити надлежној другој власти. У прилог овоме иде сам текст чл. 44. Закона о таксама, јер кад је овим законским прописом свима државним и самоуправним властима стављено у дужност да по предметима по којима раде пазе на правилно вршење Закона о таксама, и да за сваку неуредност или неправилност поступе по истом закону или саме, ако су надлежне, или да доставе надлежној другој власти, онда већ из те њихове дужности излази као последица, да те власти у пословима које раде, ради утврђивања примећене неуредности или неправилности по Закону о таксама, морају предузети неко извиђање и оценити јесу ли за даљу радњу надлежне или не, па ако нису да случај доставе надлежној власти на даљи рад. Према свему изложеном Београдско Пореско Одељење, имало је само где год је приметило да нема истакнуте одговарајуће фирме, или да има основа сумњи, да иста није протоколисана, да саслушањем сопственика радње то ближе утврди и сваки такав случај засебно достави Београдском Трговачком Суду на даљи рад по закону, имајући у виду, да је исправно обављање радње казним по чл. 154. тач. 1. Закона о радњама за што су надлежне полицијске власти по чл. 159. истога Закона. — Нач. о. о. с. 23. августа, 1919. год., Бр. 2095.

Види чл. 87. Закона од 31. марта, 1925. год. о буџетским дванаестинама за месец април — јули, 1925. год. чл. 153. и 155.—156. Зак. радњама.

Чл. 155. — Новчаном казном од 750.— до 1500.— динара казниће се:

1. Државни и самоуправни органи, као и органи корпорација и њихових послобних у-

станова, предвиђених овим Законом, који не би марљиво вршили дужности прописане овим Законом и на основу њега издатим правилицима;

2. Ко бесправно држи ученике и помоћнике;

3. Ко са ученицима и помоћницима не закључи писмен уговор или овај не закључи онако како је прописано;

4. Ко радни однос продужи противно овоме Закону;

5. Ко прекрши уговор о раду противно овом Закону;

Види чл. 87. Закона од 31. марта, 1925. г. о буџетским дванаестинама за месеце април—јули, 1925. г.—и чл. 153., 154. и 156.—159. Зак. о радњама.

Чл. 156. — Новчаном казном од 300.— до 750. — динара казниће се:

1. Послодавци, који приме у посао раднике, који свој радни однос према дотадањем послодавцу нису уредним путем раскинули;

2. Послодавци који своје раднике исплаћују противно чл. 60. овога Закона;

3. Послодавци који својим радницима не издаду уверење о раду или ово напишу противно овоме Закону;

4. Ко ученика употребљава на рад противно овоме Закону;

5. Руковаоци машина и машинских инсталација који би немарљиво вршили своје дужности.

Види чл. 87. Закона од 31. марта, 1925. г. о буџетским дванаестинама за месеце април—јули, 1925. г.—и чл. 153.—155. и 157.—159. Зак. о радњама.

Чл. 157. — Новчаном казном од 75.— до 300. — динара казниће се:

1. Послодавац који не пријави надлежнима закључење и раскид уговора о раду;

2. Послодавац који не извести управу осигурања о пријему радника и његовом иступању;

3. Послодавац који не пошаље управи осигурања на време улоге које је по Закону обвезан послати;

4. Послодавац чији ученици и помоћници не похађају уредно школе његовом кривицом и то за сваки изостанак.

Види чл. 87. Закона од 31. марта, 1925. г. о буџетским дванаестинама за месец април—јуни за 1925. г.,—и 153.—156., 158. 159. Зак. о радњама.

Чл. 158. — Казне по овоме Закону не искључују даљу кривичну и грађанску одговорност, ако таква по прописима Кривичног и Грађанског Законика постоји.

Ако се новчана казна не може да наплати, онда ће се заменити затвором, рачунајући 10 динара један дан затвора.

Пресуде се морају извршити најдаље у року од једног месеца, пошто су постале извршне.

У случају поврата казна ће бити двогоуба од оне која је последњег пута изречена, ако од последње казне није протекло три године.

Законом о радњама, а на име чл. 148 уки- нута је Уредба о Еснафима од 14. августа, 1847

год., са свима њеним изменама и допунама. Исто тако овим законом укинута су сви закони и законска наређења, који би били њему противни. По додавањој Еснафској Уредби све кривице предвиђене у њој биле су иступног карактера, а те су кривице сада предвиђене у Закону о радњама. Тако исто и остале кривице предвиђене по Закону о радњама до ступања у живот овога закона биле су кажњиве као иступна дела по части трећој Казн. Зак. У Закону о радњама није нарочито ни једним законским прописом наглашено, да су кривице предвиђене по томе Закону уједначене са којом врстом кривичних дела из Казненог Законика, злочина или преступна. По Закону о радњама кривице ислеђују полицијске власти, па о њима и решавају, дакле онако исто као што полицијске власти и иступна дела из Казненог Законика и леђују и решавају по §. 4. а. Полиц. Уредбе, а не и друга кривична дела, јер остала дела — злочинства и преступљења, полицијске власти, у колико још није извршено постављање среских и градских судова, само ислеђују — §. 19. Зак. о Пост. Суд. у крив. делима, а судови им суде. Већ из овога излази, да кривице предвиђене Законом о радњама нису каква друга дела но иступна, онаква као и она из III. части Казн. Законика, дакле нису кривична дала у правом смислу, каква су дела злочини и преступи из друге части Казн. Законика. А иступне кривице из треће части Казн. Зак., начелно узевши, нису кривична дела у правом смислу, јер се њима не напада општи прави поредак, као код злочина и преступа, што значи да се иступним делима не вређа правно добро, него се њима напада само на један нарочити правни ред. Стоји то, да су у иступне кривице III части Казн. Законика унесена и извесна ситуија, мање вредности, права кривична дела, као што су, незнатне вредности: просте крађе, утаје, преваре; али то, као нешто изузетно, не може да промени природу ових чисто иступних кривица. Казна за ове није криминална, него административна казна, јер нема оног циља, који има казна код правих кривичних дела, злочина

и преступа. Даље, код иступних дела не одговара увек њихов учинилац, него постоји одговорност и за туђа дела, што је код правих кривичних дела немогућно. Са тога гледишта посматрајући, иступима из Казн. Законика не могу се прибројати и сва она дела, која се казне по специјалним законима и која би по природи својој (пошто нити вређају нити у опасност доводе какво правно добро, добро заштићено правним поретком) нису кривично дело (ни злочин ни преступ), па ни које од кривица против службене дисциплине, које се опет одвајају у засебну групу. На ово би се могао учинити још тај приговор да је §. 1. Казн. Зак. прописано, да је иступ оно дело за које закон доноси казну до месец дана затвора или новчану казну до 300 динара и да, према томе немогу у иступе бити побројана ова дела из специјалних закона, па, дакле, ни дела из Закона о радњама, која су јаче кажњива. Али је лако увидети неумесност таквог приговора чим се узме на ум, да по том истом параграфу преступ је, на пример, и дело које се казни преко 150 дин., а не само дело које се казни преко 300 дин. Ако би се гледало, дакле, на ту казну само, онда би једно исто дело у исто време јављало се и као преступ и као иступ. И Казнени Законик, као што видимо, за понеки преступ може да пропише мању казну него за иступно дело. Одвајање иступа од преступа и злочина није, дакле условљено величином новчане казне, па ни казне затвора којом закон прети, него природом дела зато, као год што какав преступ по Казненом Законику може бити новчано слабије кажњен него иступ из истог Законика, тако исто и иступно дело из ког специјалног закона, па дакле и из Закона о радњама, може бити новчано или затвором оштрије кажњиво него што се иступи казне по законима. Према томе јасно је, да су кривице из Закона о радњама иступна дела. — Па како иступна дела, а и пресуде по иступним делима, застаревају по §. 396. Казн. Зак. то је јасно, да се и на кривице по Закону о радњама и на пресуде по тим кривицама, има да примени застарелост и да та заста-

релост има да тече по §. 396. Казн. Зак. Према чему се кривице по Закону о радњама имају да сматрају за иступна дела; и на све кривице и пресуде донете по истима има да се примени застарелост прописана за иступна дела у §. 396. Казн. Зак. — Нач. о. о. с. 12. септембра, 1913 год., Бр. 2034.

Види чл. 153—157. и 159. Зак. о радњама.

Чл. 159. — Казне по чл. 153. тачка 4., 5. и 7.; по чл. 154. тачка 1. и 3.; по чл. 155. тачка 3.; по чл. 157. тачка 1., 2 и 3, изричу полицијске власти. Казне по чл. 157. тачка 4.; по чл. 153. тачка 1., 2. и 3.; по члану 154. тачка 11. и по чл. 155. тачка 1. и 2, изриче Министар Народне Привреде. Казне по чл. 153. тачка 6.; по чл. 154. тачка 2. и 9. изричу коморе.

Све остале казне према власницима радње и помсћном особљу изричу привредни инспектори.

Казне противу државних и самоуправних органи изричу надлежни Министри.

Противу решења окружних еснафских управа могу се заинтересовани жалити занатској комори, а противу решења комора и привредних инспектора Министру Народне Привреде, а противу пресуда полицијске власти првостепеном суду.

Истрагу по овим кривицама вршиће она власт, која казну изриче, непосредно или, ако то није могуће, преко истражне власти.

— У члану 159. Зак. о радњама предвиђене су кривице које извиђају полицијске власти. По Зак. о општинама — чл. 74. општински судови имају и

полицијску власт. У чл. 95. пом. Закона о општинама предвиђени су послови које општински судови врше као полицијске власти. Суд општине београдске врши такође као и полицијска власт све оне послове, које врше и остали општински судови, само што овај општински суд не врши послове предвиђене у тач. 2., 8. и 11. чл. 96. Зак. о општинама, већ те послове у Београду врши Управа града Београда. Ови изузети послови од општине београдске ови су: старање о безбедности лица и имања у општини, — тач. 2. чл. 95., вођење бриге да ко не даје повода и не иде на руку развратности скаредности, и све што је противу морала и благих обичаја да отклања — тач. 8. чл. 95; и вођење надзора над лицима, која су под полицијским надзором и да о њима води тачан списак — тач. 11. чл. 95. Када се ови изузетни послови, који не улазе у надлежност општине београдске, упореде са пословима и кривицама предвиђеним у Закону о радњама, види се, да се ни по ком законском пропису овога Закона такви послови не расправљају. И по §. §. 3 и 4. а. Полиц. Уредбе општински су судови такође и полицијске власти, и врше све оне послове, извиђају сва иступна дела предвиђена у трећој части Казн. Зак. као што то врше и полицијске власти, а кривице предвиђене у Закону о радњама, по природи дела иступна су дела. Поред овога, ни једним законским наређењем по Закону о радњама нису искључени општински судови да извиђају и решавају кривице предвиђене у томе Закону, нити се пак ма којим законским прописима помиње да су једно општински судови а друго полицијске власти, и у опште нема се разлога узети, да се у Закону о радњама, поменувши полиц. власти, помишљало само на државну полиц. власт а не на општинске судове као полицијске власти. — Према овоме, за ислеђење и решавање кривица по Зак. о радњама, за које је у чл. 159. казано, да казну изричу полицијске власти, надлежни су и општински судови као полицијске власти. — Нач. о. о. с. 12. септембра, 1913. год., Бр. 10102. из 1912. год. Види чл. 153.—158. Зак. о радњама

ОДЕЉАК ШЕСТИ

Прелазна наређења

Чл. 160. — Кад овај Закон ступи у живот постојећи еснафи саобразиће се његовим одредбама. Ради тога ће дотичне привремене коморе (трговачке и занатске) одредити одмах по једно стручно лице за сваки округ које ће пописати имовину свију еснафа, са-ставити билансе и послати комори, а имовину предати на руковање старешинама еснафа, који ће је чувати док се не образују нови еснафи по одредбама овога Закона.

Види чл. 161.—164. Зак. о радњима.

Чл. 161. — У местима, где се образују еснафи по овоме Закону, сва имовина постојећих еснафа предаће се у својину ново-образованоме еснафу. Ново-изабране еснафске управе дужне су да изврше ликвидацију примања и дуговања еснафских најдаће у року од три године. У случају да се не образује нов еснаф, по прописима овога Закона најдаће у року од једне године, имовина постојећих еснафа предаће се у својину занатлијском пензионом фонду.

Ако је еснаф мешовит из трговаца и занатлија, онда ће се издвојити сразмеран део који припада члановима трговачког реда, и предати привременој трговачкој комори. Тако исто предаће се овој и имовина чисто тр-

говачких еснафа, и она ће од целе примљене еснафске имовине задржати 20% за своје циљеве, а 80% предати трговачком пензионом фонду, који ће се по овоме Закону образовати. Услове под којима ће се новац ликвидираних еснафа предати трговачком и занатлијском фонду, прописаће трговачка односно занатска комора.

Еснафски пензиони фондови који већ постоје прећи ће у својину еснафа или удружења, које чланови тих еснафа буду образовали по овоме Закону.

Види чл. 162.—164. Зак. о радњима.

Чл. 162. — Чим овај Закон ступи у живот образоваће се привремене коморе.

Чланове привремених комора поставиће Министар Народне Привреде из кандидата, које ће у дуплом броју предложити и то: Занатски Сјез за занатску, Трговачко Удружење за трговачку, скуп индустријалаца у Београду за индустријску, а Раднички Савез за радничку комору. Предложени кандидати имају бити из Београда и испуњавати услове који се за чланове коморе траже. Од предложених кандидата Министар Народне Привреде изабраће 20 чланова за занатску, по 15 чланова за трговачку и радничку и 10 чланова за индустријску комору.

Пошто се нова организација изврши приступиће се избору сталних комора. Овај се избор мора извршити најдаће за две године по ступању овога Закона у живот.

Види чл. 160, 161., 163. и 164. Зак. о радњима.

Чл. 163. — Онима који су пре ступања на снагу овога Закона самостално упражњавали какву радњу, најмање пет година неће се ова забранити, и ако не би у свему одговарали прописима овога Закона.

Види чл. 160.—162. и 164, Зак. о радњама.

Чл. 164. — Овај Закон ступа у живот 1. јула, 1911. године а одредбе о коморама пети дан од обнародовања овога Закона, а тада престају важити: Уредба о еснафима од 14. августа, 1848. год. (Зборник IV стр. 4а.); додатак Уредби о еснафима од 29. јануара, 1849. године (Зборник V стр. 2.); други додатак Уредби о еснафима од 30. априла 1853. године (Зборник VII стр. 42.); Закон о устројству трговачко-занатлијских одбора од 13. октобра, 1870. год. (Зборник XIII, стр. 106.), као и сви остали закони и законски прописи који би били противни овоме Закону.

Види чл. 160.—163, Зак. о радњама.

УРЕДБА О СУДУ ДОБРИХ ЉУДИ

од 16. априла, 1912 год., ТБр. 5566.

*Одељак први. Делокруг и надлежност Суда
Добрих Људи.*

Чл. 1. — У свима варошима у Србији и већим индустријским местима, која су од вароши удаљена најмање пет километара, установљавају се судови добрих људи.

Суд добрих људи има свој печат, чији ће облик, величину и амблем прописати Министар Народне Привреде.

Два или више суседних индустријских места, односно дотичне општине, могу се споразумети да установе један заједнички Суд Добрих Људи, по претходноме одобрењу Министра Народне Привреде.

Чл. 2. — Судови Добрих Људи установљени су да расправљају и поравнавају спорове, који се породе између послодаваца и ученика, занатских и трговачких помоћника, службеника или радника оба пола, који се стално зазимају у радњама било ради изучавања које врсте рада или за награду, било

да раде у локалима власника радње или код своје куће за рачун овога.

Учешнике непунолетне заступаће у овим споровима њихови родитељи или стараоци.

Чл. 3. — Спорови између послодаваца и радника морају се увек подносити на решавање Суду Добрих Људи, ако не прелазе вредност од 1000 динара.

Ако је пак спорна сума већа од 1000 динара, Суд Добрих Људи може о спору решавати само онда, ако обе парничне стране написмено изјаве, да унапред пристају на пресуду.

У сва случаја пресуде Суда Добрих Људи извршне су.

Чл. 4. — Но Судови Добрих Људи не могу себи присвајати надлежности за решавање спорова, за које постоји специјално законодавство.

Али парничне стране могу, по заједничком споразуму, предстати Суду Добрих Људи у циљу да се измире и поравнају чак и у споровима, који не спадају у надлежност овога суда, изјављујући, да нарочито желе његово посредовање.

Ова њихова заједничка изјава мора бити потписага или одоверена, ако су стране неписмене. Ова одредба важи и за спорове између два послодавца.

Ни у коме пак случају несрећни случајеви при раду не могу бити предмет рас-

прављања и досуђивања од стране Суда Добрих Људи.

Чл. 5. — Свака она одредба, која би била унесена у уговор о раду у циљу да се у појављеноме будућем спору искључује надлежност Суда Добрих Људи, неће имати никакве важности.

Но ако у једноме индустријском месту не би било Суда Добрих Људи, послодавци и радници могу унапред одредити један од постојећих Судова Добрих Људи у њиховоме суседству, срезу или округу, као изборни суд надлежан за расправу спорова поменутих у члану 3-ћем.

Чл. 6. — У случају кад наступи штрајк или искључење, ако је само један парничар вољан да се спор изнесе пред Суд Добрих Људи, онда ће се то учинити. Суд Добрих Људи покушаће да неспоразум изравна, а ако оба парничара не пристану да се спор овим путем, т. ј. поравнањем пресуди, онда ће Суд Добрих Људи прекинути даљи рад, а свој дотадашњи рад предати јавности у месним листовима.

Чл. 7. — За расправу спора поведеног против послодавца надлежан је онај Суд Добрих Људи, у чији делокруг долази место где је седиште његовог предузећа, радње или филијала.

Ако је спор поведен против радника, онда је надлежан суд места где радник обитава.

Ако стране у спору станују у разним местима, биће надлежан онај Суд Добрих Људи у чијем делокругу обитава први тужени.

Чл. 8. — Ако Суд Добрих Људи нађе да је, ма из којих законских узрока, ненадлежан да решава о спору, који му је поднесен на расправу, он ће то саопштити присутним парничарима, или ако нису ту, известиће их о томе писменим путем.

Одељак други. Састав суда и збор судија.

Чл. 9. — Суд Добрих Људи састоји се из шеснаест чланова и толико заменика.

За чланове овога суда бирају се по један представник послодаваца и по један представник радника, односно службеника и помоћника из следећих група занимања: мануфактуриста, бакала, индустријалаца, дрводељских, металских, кожарских, конфекционих и графичких заната.

Нове врсте заната, индустрије и професије, које се могу јавити, биће придодати једној од горе наведених група занимања решењем Министра Народне Привреде а по са слушању надлежних Комора.

Чл. 10. — Број изабраних судија не може се смањити нити повећати.

Али ако се у току године смањи број изабраних чланова услед смрти, оставке, оспореног избора или ма каквог другог узрока, њихова ће се места попуњавати заменицима исте категорије занимања.

Сведе ли се пак број чланова на половину, рачунајући ту и заменике, онда се имају извршити допунски избори у року од једног месеца.

Но вршењу ових накнадних избора неће се приступати ако је остало само три месеца до нових двогодишњих избора.

Чл. 11. — Што се тиче редовних избора, ако се не би извршили у одређеном року, или би било више оставака, онда ће старе судије остати у функцији све док се нови суд не образује.

Чл. 12. — Судије Суда Добрих Људи и њихове заменике бирају трговци и њихово помоћно особље за себе, индустријалци и њихово помоћно особље за себе, а занатлије и њихово помоћно особље за себе.

Шта се има разумети под послодавцима, а шта под помоћним особљем, обухваћено је члановима 15., 16., 17. и 18. ове Уредбе.

Чл. 13. — За чланове овога суда могу се бирати лица оба пола, и то само она која су:

Закон о радњама.

- 1) српски поданици;
- 2) која су пунолетна;
- 3) која уживају сва грађанска права; и
- 4) која у дотичном месту, или реону, најмање две године упражњавају протоколисану индустријску, трговачку или занатску радњу, или су као службеници, помоћници и радници за толико исто време били у тим радњама запослени.

Но изборно пасивно и активно право задржавају радници, помоћници и службеници, који су услед болести, несрећног случаја, штрајка, искључења или ненамерне беспослице престали привремено радити, у којем од предузећа у дотичном реону.

Лица женскога пола могу бити бирана за судије, али не могу бити бирачи. Женски кандидати за судије морају имати најмање 25 година.

Чл. 14. — Сваки судија, који за време трајања мандата, изгуби једно од својстава побројаних у претходном члану, сматраће се разрешеним од те дужности одлуком општинскога суда, противу које има места жалби Министру Народне Привреде у року од 8 дана.

Ако члан суда буде осуђен на казну затвором већу од месец дана, изгубиће право да остане и даље судија, а у томе случају неће моћи бити поново биран за судију за време од две године.

Но казна затвором за штампарску или политичку кривицу неће се узимати у обзир.

Чл. 15. — Под послодавцима имају се разумети они, који при обављању једне индустријске, трговачке или занатске радње стално употребљавају једног или више радника, помоћника, службеника или ученика.

Исто тако сматраће се као послодавци и они који дају под закуп радницима, по цену у новцу или у натури, употребу било локала, било алата или моторне снаге.

Као послодавци у погледу изборнога права за Суд Добрих Људи сматраће се и они, који као заступници и представници руководе и управљају за рачун власника радње једну индустрију, трговину или само извесну грану индустрије и заната под сталном годишњом платом и под ма којим било именом: директора, инжењера, шефа радионице, надзорника и т. д., дакле, сви они, који су добили од власника право да га представљају, да у његово име издају заповести, да врше надзор над извршењем рада, једном речи они, који стоје између власника-послодаваца и службеника, помоћника, ученика и радника, и који имају над овима један део ма најмање власти при извршењу рада.

Чл. 16. — Предузећа која експлоатишу друштва представљаће у погледу изборнога права за Суд Добрих Људи:

1) ако је друштво под колективним именом, један од ортака;

2) ако се тиче командитног друштва, један од јавних ортака;

3) ако је анонимно и кооперативно друштво, они који су администратори, деловође, директори и у опште лица, која по правилима представљају друштво.

Чл. 17. — Под називом радника, помоћника и ученика разумеју се они, који, као своје редовно занимање, врше за рачун послодаваца какав ручни рад и у опште индустријску или занатску професију радом руку својих.

Трговачки су помоћници они, који су упослени у каквој трговачкој радњи и чија је главна одлика потчињеност у раду према налозима власника радње.

Под именом службеника треба разумети све особље под платом у једном трговачком или индустријском предузећу, које, у фабрикама, не учествује у раду фабријације а у трговинама врши важније послове, које помоћници не могу да врше (писари, књиговође, благајници, инкасанти и т. д.).

Чл. 18. — Као послодавци сматраће се и државне режије индустријских, трговачких и саобраћајних предузећа, у колико за њих не постоје специјални закони и у колико се одредбе тих специјалних закона не слажу са

одредбама Закона о радњама (чл. 13. Закона о радњама).

Исто тако под називом радника неће се обухватити лица:

1) која раде за рачун којег члана своје породице и која код њега станују;

2) слуге и остала лица која су у личној служби послодавца или у његовоме домаћем кућевном газдинству.

Чл. 19. — Свака варошка општина, као и оне у већим индустријским местима, морају имати три стална бирачка списка лица која имају право бирати и бити бирана за чланове Суда Добрих Људи, као што је то предвиђено у чл. 12. ове Уредбе: један за послодавце, трговце и њихово помоћно особље, други за индустријалце и њихово помоћно особље, а трећи за занатлије и њихово помоћно особље.

Те спискове састављају надлежни општински органи на основу пореског распореда за дотичну годину, уз присуство председника општине или кмета и по једног бирача: послодавца, радника, помоћника, занатског и трговачког службеника, које општински одбор избере.

Чл. 20. — Сваке друге године, у другој половини месеца октобра, општински суд у Београду послаће те спискове Коморама: индустријској, трговачкој, радничкој и занат-

ској, а у осталим општинама, варошким и индустријским центрима, у форми званичне објаве позвати грађане да се, усмено и писмено пријаве деловођи Суда Добрих Људи, ако нису уведени у гласачки списак или имају што приметити против каквих других неправилности у њему. У Београду ће се ови жалюци обрађати коморама.

Чл. 21. — Ти се спискови имају оставити рассмотрењу заинтересованих бирача у коморама, односно у општинама, петнаест дана. Од 10. новембра до краја истог месеца општински ће суд разматрати жалбе и представке због неуписа у спискове или погрешног уписа оних, који нису послодавци, помоћници, службеници и радници.

Ако буде потребно општински ће суд од месних власти или корпорација тражити потребна обавештења ради што правилнијег састава бирачких спискова.

Чл. 22. — Првих дана месеца децембра, најдаље до десетог, општински суд закључује спискове и оверава их општинским печатом и потписима председника општине и деловође судског.

Спискови морају садржавати име и презиме бирача, место и датум рођења, место становања, индустрију, трговину, професију или занат који упражњава и категорију којој припада.

На случај неисправке спискова од стране општинског суда, интересовани се могу жалити надлежном првостепеном суду у року од 5 дана.

Чл. 23. — После овога општински суд означава објавом дан и гласачко место, или више гласачких места, на којима ће се извршити избор судија добрих људи.

Од дана објаве до збора мора проћи најмање десет дана.

Чл. 24. — Свака кандидатска листа мора бити потписана са најмање 15 предлагача у општинама, које броје 300 гласача, а са 25 предлагача у општинама где има преко 300 гласача.

Предлагачи листе морају бити пуноправни бирачи и заведени у бирачким списковима.

Кандидатска листа може имати свога представника или заменика у бирачком одбору, што се има на самој листи означити.

Чл. 25. — Гласати се може само за једну гласачку листу која има своју кутију.

Чл. 26. — Гласање је тајно куглицама.

Чл. 27. — Овако састављену кандидатску листу предају најмање два предлагача, у два примерка, општинском суду, од којих ће он један потврдити и вратити предлагачима, а други задржати и на кутији прилепити.

Чл. 28. — Једном потврђене листе не могу се више мењати и допуњавати, осим ако који кандидат пре дана избора умре или изгуби право гласа.

Но и у овоме случају измена се може учинити најдаље на три дана пре избора.

Чл. 29. — Општина мора имати одвојена гласачка места, било у истоме било у засебним локалима: једно за послодавце, трговце, индустријалце и занатлије, а такође одвојене локале за свако понаособ помоћно особље ових трију категорија.

Ако нема угодних места, онда ће свака група гласати на једноме месту наизменично, свака по једнога дана.

Чл. 30. — Свако гласачко место мора имати свој бирачки одбор. Овај одбор састављају за послодавачке листе: два општинска одборника и три члана, по један из реда индустријалаца, трговаца и занатлија — мајстора. У Београду ове чланове бира и одређује Индустриска, Трговачка и Занатска комора. У унутрашњости их бирају признате корпорације ових професија.

Општински суд између ових лица назначиће председника бирачког одбора и деловођу. Сви чланови бирачког одбора морају имати по једнога заменика.

Бирачки одбор гласачког места за помоћно трговачко особље састављају по два

општинска одборника и три члана из реда трговачких помоћника и службеника. Ова последња лица бирају помоћнички одбори и признате корпорације њихова реда у недостатку првих.

Председника и деловођу међу њима бира општински суд.

Бирачки одбор гласачког места за помоћно особље у индустриским радњама и предузећима састављају по два општинска одборника и три члана из реда индустријских радника и службеника. Ова последња лица бирају и то по једнога, индустријски службеници (чл. 16. ове Уредбе), а осталу двојицу одређује у Београду Радничка Комора, а у унутрашњости управа радничких удружења за заштиту својих економских и моралних интереса (професионална удружења), која су заступљена у коморама, а чији се статут, с погледом на чл. 144. Закона о радњама, морају поднети на увиђај Министарству Народне Привреде, које ће ценити, да ли одредбе овога статута одговарају чл. 98. Закона о радњама. Председника и деловођу назначиће општински суд.

Бирачки одбор гласачког места за помоћно занатлиско особље састављају по два општинска одборника и три члана из реда занатлијских помоћника. Ова последња лица бирају помоћнички одбори и признате корпорације њихова реда у недостатку помоћничких одбора.

И у овоме бирачкоме одбору председника и деловођу назначује општински суд.

На пет дана пре избора бирачки одбор морају бити образовани.

Представници листа не могу у исто време бити и чланови бирачког одбора.

Чл. 31. — Гласање траје непрекидно од 7 часова ујутру до 5 часова у вече. Радници и помоћници позиваће се на гласање недељом или празником, послодавци могу и радним даном.

Чл. 32. — За све време гласања морају за бирачким столом бити најмање по два члана бирачког одбора. Деловођа води записник о свему што се десило. Сви чланови бирачког одбора потписују записник. Исто тако треба да потпишу записник и представници кандидатских листа, али ако они то не хтедну, записник важи и без њихових потписа.

На сваком гласачком месту мора бити најмање по два штампана примерка Уредбе о Суду Добрих Људи.

Чл. 33. — После свршеног гласања пребројаће се, колико је било гласача и написати на дну бирачког списка. За тим ће се пребројати, колико је куглица пало на коју кандидатску листу и то ће цео бирачки одбор потписати.

Записник се затим предаје председнику

општине, који заједно с бирачким одбором и још једним кметом образује Главни Бирачки Одбор и решава ко је изабран.

Чл. 34. — Главни бирачки одбор проглашава оне кандидате за изабране, чија листа има просту већину гласова. Ако је број гласова једнак, одбор ће решити коцком, са које ће се листе узети кандидати и прогласити за изабране судије.

Чл. 35. — Бирачки главни одбор још истог дана донеће решење о изабранима. Једно своје решење са свима изборним актима одбор ће дати општинском суду на реверс, а друго решење доставиће Министарству.

Чл. 36. — За чланове Суда Добрих Људи не могу бити бирани чланови комора нити чланови еснафских управа нити осталих управа професионалних удружења.

Чл. 37. — Изабране судије морају се примити чланства у Суду Добрих Људи, које је почасно и бесплатно.

Један члан суда може се по други пут бирати, али се, ако буде изабран, не мора примити избора.

Но не морају се примати поновног избора они који судску власт не би могли вршити из ових узрока:

1) болести или телесне неспособности;

2) ако је изабрани судија престао у-
пражњавати своју професију више од једне
године дана; и

3) ако је судија послодавац постао рад-
ник или радник постао мајстор и послодавац.

Одељак трећи. Организација Суда Добрих Људи.

Чл. 38. — На писмени позив председ-
ника општине, састају се у одређеној соби
општинске зграде све изабране судије ради
конституисања. Они бирају међу собом пред-
седника, и то на три месеца, из редова по-
слодаваца, а три месеца из редова по-
моћног особља. Потпредседник се бира на и-
сто време с тим, да, кад је послодавац пред-
седник, судија из редова помоћног особља
да буде потпредседник. Овом приликом су-
дије примају за сталног деловођу суда чи-
новника, кога је одредио општински суд, као
и његовог заменика.

Чл. 39. — Председник, потпредседник
и судије полажу оваку заклетву:

„Заклињем се свемогућим Богом, да ћу
поштовати устав, управљати се по земаљским
законима и свакоме судити беспристрасно и
без предубеђења, тако ми Бог помогао овога
и онога света“.

Председник, потпредседник и судије
Суда Добрих Људи полажу написану и пот-

писану заклетву председнику општине, и оне
се чувају у архиви општинског суда.

Чл. 40. — После избора председника и
полагања заклетве Суд Добрих Људи сматра
се као констатуисан.

Сваки судија, који, без оправдана раз-
лога не би положио заклетву за време од
месеца дана од прве седнице, кад је суд кон-
ституисан, сматраће се као да је поднео о-
ставку.

Чл. 41. — За извиђање и суђење свакога
појединога спора образоваће се суд од два
члана од изабраних судија из оних група за-
нимања, којима парничари припадају или на
које се спор односи.

Ова двојица бирају за председника јед-
нога од незаинтересованих грађана. Ако се
не би могли у избору председника сложити,
онда решава коцка, чији ће кандидат бити
председник.

Ако се изабрани председник не прими
онда ће парничари изабрати другог; не при-
ми ли се ни овај, онда ће им сам општински
суд, у споразуму с председником Суда До-
брих Људи, изабрати председника.

Чл. 42. — Изузећа против судија и пред-
седника могу се чинити само пре вучења коц-
ке или наименовања председника по предход-
номе члану.

Чл. 43. — Изузећу судија има места:

1) ако је лично интересован у спору;
2) ако су у спору интересовани његова супруга, заручница, кум крштени или венчани, пуpile или лица, с којима је род по крви у правој линији, до кога било степена, закључно;

3) ако је са заступником којег парничара рѣд у правој линији до четвртог степена, у побочној до трећег, а по тазбини до другог степена закључно;

4) ако је са парничаром у великом пријатељству или непријатељству; и

5) ако је у спорноме предмету био сведок, вештак, заступник или посредник.

Чл. 44. — Изузећа могу чинити парничари а изабране судије морају се сами јавити за изузеће у случајевима чл. 43. тачке 1., 2. и 5.

Чл. 45. — Општински суд поставља, као што је речено у чл. 38., једнога свога чиновника за сталног деловођу Суда Добрих Људи, који, по могућству, у већим окружним местима треба да буде свршени правник.

Позив деловође Суда Добрих Људи није да сам суди нити да утиче на стварање убеђења код судија, него да са формалне стране врши све послове, даје законску форму одлукама суда и стара се о даљим следствима те одлуке.

Деловођа врши све што је по овој Уредби потребно за суђење каквога спора.

Одељак четврти. Поступак код Суда Добрих Људи.

Чл. 46. — Ко жели да му спор пресуди Суд Добрих Људи, обратиће се пре свега усмено или писмено сталноме деловођи овога суда, означивши лице које тужи и предмет спора. У хитним случајевима, и ако су оба парничара предстала лично суду, може и сам деловођа покушати, да их измири. Ако у томе не успе, онда ће извести председника суда, који ће, пре свега, извести судије дотичне групе занимања, да ови изберу једнога председника од незаинтересованих грађана. Затим одмах одређује рочиште и позива писменим путем, парничаре и судије, да се што пре састану.

У позиву мора бити тачно означен дан и сат рочишта, имена парничара или њихових заступника, предмет и вредност спора и докази тужбе са напоменом, да парничари понесу собом и остале доказе или приведу сведоке, ако их имају, иначе ће се судити и без ових.

Чл. 47. — У месту предаја позива и тужбе врши се преко општинских позивара, на потпис примаоца.

Ако се адресат не може да нађе у стану или радњи, тужба с позивом предаје се о-

даслом укућанину, или којем лицу из радње на потпис. Ако ни то није могуће, приковаће се на стан или радњу пред два сведока, који ће то потписом потврдити.

Чл. 48. — Ако је тужени у другом месту, тужба с позивом доставиће му се преко поште на повратни рецетис.

Чл. 49. — Кад суд туженоме не зна место бављења, тужилац је дужан да га пронађе, пошто се мора знати, кога он тужи. Тек ако је позитивно утврђено, да је тужени побегао незнано куда, суд ће му одредити заступника и то објавити на зиду општинског суда. Ако тужени на рочиште не дође, суд ће ствар расправити с одређеним му заступником.

Чл. 50. — Деловођа Суда Добрих Људи мора бити сваког радног дана у нарочитој канцеларији, која ће имати натпис „Суд Добрих Људи“ и примати у одређено време, пре или после подне, публику, која му се пријави.

Општински суд одредиће и објавити време кад деловођа има примати парничаре. Деловођа ће давати упутства и савете бесплатно о свима питањима, која се односе на надлежност суда. Он прима све оне, који траже, да им Суд Добрих Људи пресуди спор. Он води записник на суду, врши експедицију и обав-

ља преписку са знањем и одобрењем председника суда. Деловођа прима новац и казне, о томе води рачун, а и архива Суда Добрих Људи стоји под њиме и он за њу одговара. Ако је деловођа спречен болешћу или се налази на одсуству, заступаће га у дужности његов заменик, кога ће општински суд наименовати у исто време кад и њега.

Чл. 51. — Парничне стране морају предстати лично или послати заступника, или поднети писмену представку. Ако ово једна страна не учини, спор се и без тога пресуђује.

Чл. 52. — На дан рочишта, у одређено време, а у присуству свих позваних (чл. 46.) пре сваког рада објавиће се састав суда т. ј. два за спор надлежна судије и лице, које су ови изабрали за председника, или ће га коцком изабрати у суду, ако се о њему нису предходно сложили.

Чл. 53. — Ако на рочиште не дође ни једна парнична страна, нити заступника пошаље, суд ће то констатовати у записнику и спор ће се тада сматрати као окончан.

Чл. 54. — Парничар, који не дође на рочиште, губи право чинити изузеће против судија, вештака, сведока и оспоравати надлежност суда.

Чл. 55. — Ако судија не дође никако на рочиште, а није се благовремено и довољно оправдао за изостанак, или не дође на време, без оправдања, може га председник осудити од 5—20 динара новчане казне у корист општинске касе.

Чл. 56. — Допуштено је парничарима да их у случају болести, одсуства или какве друге сметње може заступати један члан њихове породице или један друг по професији.

Ако удата жена упражњава индустриску, занатску и трговачку радњу на своје име или узима активног учешћа у таквој радњи свога мужа, може га заступати пред Судом Добрих Људи.

Чл. 57. — Одмах по своме саставу суд најпре расправља питања о својој надлежности с погледом на природу спорнога предмета и реонску надлежност суда.

О изузећу судија суд решава само на захтев парничара (43. члан).

Чл. 58. — Суд Добрих Људи има за главни и првенствени задатак, да покуша измирити и поравнати парничне стране. Ако у томе успе — а прва је дужност суда да до поравнања дође — онда се поравнање уводи у белешку и парничарима препис издаје, ако га затраже.

Овако поравнање има снагу извршне пресуде.

Чл. 59. — Одустанком парничара окончава се спор. Тужилац може одустати од тужбе и пре него што се она достави туженоме, а и на самоме првоме рочишту кад суд врши измирење.

Чл. 60. — Извиђање на судској седници увек је јавно, али по изузетку, оно може бити и тајно:

а) кад то оба парничара или само један од њих захтева с тога: што држи да ће изношење доказа и суђење пред јавношћу бити штетно по његове интересе. Суд ће њихове захтеве ценити, а може их усвојити или одбацити; и

б) кад сам суд по званичној дужности нађе да би се повредили општи интереси у јавном суђењу.

Но и кад је суђење тајно, сваки парничар као и суд имају права одредити бар по једно лице, које ће присуствовати том суђењу. Та лица морају пред судом дати часну реч, да ће за себе чувати све оно, што су за време тајног суђења сазнали и чули.

Чл. 61. — Суд Добрих Људи суди просто, кратким поступком и врши извиђање усмено. Но суд може по потреби наредити и писмени поступак.

Суд по своје нахођењу одлучује, да ли је која околност доказана или није.

Чл. 62. — Одлука суда сматра се да је добила престу већину гласова, кад се председник придружи мишљењу једнога члана суда. Млађи судија по годинама гласаће први. Ни један се судија не сме уздржати од гласања.

Чл. 63. — Одлука суда има се одмах саопштити парничарима, а најдаље, ако је потребно накнадно извиђање, после 48 часова. Одлука се саопштава парничарима увек у јавној седници, ако су ту парничари присутни, у противном саопштиће им деловођа, с потписом председника, писменим путем.

Чл. 64. — Ред при извиђању и суђењу одржава председник и он руководи извиђање и поставља питања.

Лица, која не указују дужно поштовање суду или га увреде, суд ће их одмах казнити новчаном казном од 50 до 500 динара, која се може заменити затвором.

Ако оскудица дужног поштовања суду има карактер преступни и злочиначки, навешће се факта у записнику и такво лице предати на суђење редовном суду по казнене законику.

Одељак шести. Доказна средства.

Чл. 65. — И ако Суд Добрих Људи није везан за све оне формалности, које је законик о поступку судском у грађанским парницама прописао, ипак он има права, да се користи и његовим одредбама, обухваћеним у глави петој грађан, суд. поступка, ради доказивања факта, на којима почива право које парничне стране истичу, ако нађе да је то неопходно потребно.

Чл. 66. — Суд Добрих Људи непосредно саслушава, а по потреби и заклиње сведоке.

Чл. 67. — Ако сведок не дође на позив парничара, суд ће га додати преко полициске власти. Сведоци из другог округа испитују се преко надлежног општинског суда, ако судије нађу да га треба испитати.

У свакоме случају суд ће чинити кораке ради испита сведока, само ако се положи трошак -- дангуба за сведоке или добије њихову писмену изјаву, да они не траже никакву накнаду.

Чл. 68. — Сведоци ће бити саслушавани засебно у присуству парничара, ако су ту.

Чл. 69. — Ако која парнична страна има што против сведока, то треба да изјави суду пре његова испита.

Чл. 70. — Парничари не смеју прекидати сведока, кад говори, али му могу, преко председника, упућивати питања.

Чл. 71. — Пре него што ће се сведочити, суд ће саслушати сведоке о њиховим односима с парничарима и позвати их да кажу истину.

Ако је потребно, сведоци могу бити и заклети, по прописаној форми у грађан. суд. поступку.

Чл. 72. — Само кад спорна сума прелази вредност од сто динара, деловођа ће водити записник и бележити укратко садржај сваке сведоче, који се мора прочитати сведоку и овај ће га потписати.

У записнику се може увести, на захтев једне стране, да постоји пословна или родбинска веза између сведока и једне стране.

Чл. 73. — У колико ће испитивање сведока важити оставља се суду да оцени по свом слободном убеђењу с обзиром на све околности.

Чл. 74. — Суд може и вештачки извиђај наређивати, било својом иницијативом, било на захтев које парничне стране, ако се с тиме сагласи.

Исто тако, ако једна парнична страна

затражи, дужан је саслушати и мишљења стручних људи, за питања, која су у спору.

Чл. 75. — Кад је наређен вештачки извиђај или саслушавање стручњака, суд одређује њихов број и он им поставља питања.

Парничари бирају вештаке. Ако један парничар неће да бира вештака, то место њега чини суд.

Парничари могу чинити изузећа вештака по побудама наведеним у чл. 43.

Мишљење вештака није за суд обвезно.

Вештаци и стручњаци, који не дођу на рочиште могу од стране суда бити кажњени са 5 до 10 динара у корист општинске касе.

Чл. 76. — Суд може, само у случајевима неопходне потребе, сам учинити извиђај на лицу места, изјављујући, да до сада нема довољно елемената за оцену факата и да за то наређује тај извиђај.

Чл. 77. — Суд може цео или преко једнога само судије, у пратњи деловође суда, чинити судски извиђај на лицу места, и испитивати околности.

Полициске и општинске власти, коморе, професионалне организације и привредни инспектори дужни су бити на руци суду, да овај што боље и потпуније испита све околности и наводе тужилачке и тужене стране.

Чл. 78. — Суд расматра јавне и приватне исправе издане у спору о којем одлучује.

Чл. 79. — Ако суд, у опште, нађе за потребно, или једна парнична страна изјави под потписом на саслушању: да је исправа лажна, да је њен потпис подражаван, да не познаје и не признаје свој рукопис, нити потпис, председник ће ове оспорене исправе потписати и послати заједно са саслушањем надлежном суду на вештачење заклетим вештацима. Кад стигне резултат вештачења, онда ће се спор пресудити. Ако тамо нема суда, вештачење ће извршити полициска власт. Ко намерно оспори важност исправа у циљу одуговлачења спора, биће предан суду, да искуси казну по одредбама општег казненог закона.

Чл. 80. — У кратком суђењу по неоспореним писменим исправама одлука ће се одмах изрицати.

Чл. 81. — Парничне стране обавезне су да поднесу узајамно суду исправе, које могу утицати на доказ. Исто тако и трећа лица морају поднети исправе, којих је тужилац суопственик или којима би се његово право могло доказати.

Чл. 82. — Ако тужени пориче исправу, на коју се с једне стране позива, да је има, мора се заклети да је нема, или да је није никада ни имао, да је уништио или да не зна где је.

Чл. 83. — Суд Добрих Људи може досуђивати и заклетву у случају, да нема потпуних или никаквих других доказа.

Чл. 84. — Суд у пресуди мора одредити форму заклетве и последице ако се она не положи.

Ако се заклетва одмах не положи по саопштењу пресуде, суд ће наредити да се то што пре учини. На рочиште за полагање заклетве позивају се обе парничне стране.

Чл. 85. — Ако у случају чл. 84. алинеје друге не дође парничар, који треба да положи заклетву на рочиште, сматраће се, да неће да положи заклетву, ако се за недолазак довољно не оправда.

Ако пак дошавши у суд не хтедне досуђену заклетву да положи, пресуда постаје извршна у смислу неположене заклетве.

Ако противна страна не дође, осуђена положиће заклетву и без ње.

Парничар са стране може се заклети и код свога надлежног суда.

Чл. 86. — Заклетву суд може досуђивати и деловођи и ортаку те радње, књиговођи или помоћнику по спорним делима њихових послодаваца.

Ако лица, којима је заклетва досуђена нису способни заклети се, суд ће ценити колико вере треба поклонити њиховим исказима.

*Одељак шести. Извршење одлука Суда
Добрих Људи.*

Чл. 87. — Пресуде Суда Добрих Људи извршне су у року од три дана.

Чл. 88. — За извршење пресуде потребно је да деловођа суда на оригиналу одлуке напише на полеђини, да је извршна и поред тога стави печат судски и потпис председника.

Чл. 89. — Председник Суда Добрих Људи предаће ову пресуду општинском извршитељу на даљи рад.

Чл. 90. — Извршне одлуке Суда Добрих Људи имају се сматрати као хитне. Извршитељ је дужан без икаквог оклевања радити на извршењу.

Жалбе због одуговлачења подносе се председнику, коме извршитељ одговара. Оштећени могу несавесног извршитеља оптужити редовном суду за накнаду штете и трошкова.

Поред овога извршитељ је одговоран и за штету ономе, који је његовим неблаговременим извршењем оштећен.

Чл. 91. — Полициске власти дужне су извршиоцу ставити на расположење свога органа, а и саме му бити на руци, нарочито у случајевима, где би се ко извршењу противио.

Чл. 92. — Суд може, у споровима крупније вредности, доделити извршитељу и свога деловођу или једнога свога члана или члана еснафске управе из групе професије којој осуђени припада, да припомогну својим утицајем и саветом извршењу пресуде.

Чл. 93. — Извршитељ ће одмах тражити од осуђенога да по пресуди поступи. Ако овај то у року од три дана не учини, извршитељ је дужан сам приступити извршењу.

Чл. 94. — Ако је каква покретна ствар поименце досуђена, па се налази у рукама осуђенога, извршитељ ће је од овога одузети и предати коме је досуђена.

Ако је таква ствар прешла у руке другог, па је тај други држалац просто не хтеде дати, или наведе, да је до ње правилним путем дошао, извршитељ ће то на пресуди забележити и председника Суда Добрих Људи известити, а овај ће даље поступити према одредбама предвиђеним за овакве случајеве у грађан. судском поступку и грађанском законнику.

Чл. 95. — Ако осуђени не плати добровољно осуду, извршитељ ће одмах приступити попису и процени покретности осуђенога у износу, колико буде потребно за подмирење досуђене суме и трошкова.

Чл. 96. — Ради проналаска имовине осуђенога извршитељ је властан вршити пре-

трес стага и радње његове, отварати му оставе, а у случају противстајања и силу употребити.

Чл. 97. — Ради процене пописане имовине сам извршитељ бира два угледна грађанина. Процена и попис врше се у присуству дужника. Ако он није ту, из ма којих било узрока, то ће се назначити у пописном протоколу.

Чл. 98. — Ако се приликом пописа наведе да на пописаној ствари постоји какво право другог, извршилац ће ипак извршити попис и процену, али ће ставити примедбу и сам или греко надлежне полициске власти саслушати означено лице о горњем наводу. Ако то лице поднесе неоспорне доказе, онда ће извршилац и то придружити пописаном протоколу и повериоца известити и даље поступити по пропису § 466. судског поступка.

Чл. 99. — О свакоме попису и процени извршитељ саставља протокол, у који улази: место и дан пописа, за чији се рачун и надкиме врши, именовање и опис пописане ствари, име стараоца, коме су ствари предате, име процениоца и осталих лица, чије је присуство потребно, и напомена да је протокол прочитан присутнима, потпис присутни и оверење и потпис извршитеља.

Чл. 100. — Продаја покретности наређује се најдаље за 3 дана после извршеног пописа, ако нема сметње из чл. 98.

Чл. 101. — Продаја се врши у месту пописа. Њој морају бити присутни, поред извршитеља, један грађанин и један полициски орган.

Излицитирана цена полаже се извршиоцу на признаницу.

Чл. 102. — Извршење се неће предузимати и од предузетог одустаће се:

1) ако је случај из чл. 98;

2) ако се поднесе каква јавна исправа, или исправа од повериоца издана, којом би се доказивало, да је све измирено после изречене пресуде;

3) ако је сам поверилац дао рок за одлагање извршења, док овај рок не прође.

Чл. 103. — Као и приликом пописа водите се и кратки протокол продаје.

Чл. 104. — Ако је спорна сума већа од 1000 динара, па су парничари ипак приста ли, да им спор пресуди. Суд Добрих Људи, онда ће се моћи, ако покретности не досежу дужну суму, узимати у попис и непокретности дужникове. Али је у овоме случају, за извршење ове пресуде, надлежна полици-

ска власт, а по одредбама прописаним у §§ 461—501. грађанског судског поступка.

Одељак седми. Закључак.

Чл. 105. — Организација Суда Добрих Људи има се извести у потпуности најдаље до краја месеца јуна 1912. године.

Чл. 106. — Чим Уредба Суда Добрих Људи ступи у живот, општине оних места, где се он установљава, приступиће састављању бирачких спискова, њиховој исправци и избору чланова за овај суд онако, како је прописано у Одељку Другом ове Уредбе.

Чл. 107. — Где ће се, у већим индустриским местима, оснивати Судови Добрих Људи одлучиће Министар Народне Привреде, по представци дотичних општина или надлежних и заинтересованих Комора.

Чл. 108. — Бирачки спискови биће готови до 15. маја тек. године, а исправке спискова примаће се до 10. јуна т. г. и најдаље до 20. јуна т. г. (чл. 20) општински судови озгачиће објавом дан бирања и гласачко место (чл. 23.).

Чл. 109. — Идући избор судија, извршиће се у месецу децембру 1913. године

према одредбама у Одељку Другоме ове Уредбе.

Чл. 110. — Ова Уредба ступа у живот пети дан по обнародовању у „Српским Новинама“.

Садржај

Закон о радњама.

Стр.

Одељак први. Погодбе за упражњавање радње.

I Опште одредбе 1

II Посебне погодбе за упражњавање појединих радња 8

Одељак други. Оснивање и одржавање радња 19

Одељак трећи. Помоћно особље у радњама.

A. Опште одредбе о радницима. . 28

B. Посебне одредбе о индустријским радницима 39

B. Посебне одредбе о ученицима. . 41

Г. Суд добрих људи. 45

Д. Берза рада 17

Одељак четврти. Обезбеђење.

A. Обавеза послодаваца за случај повреде радника 48

B. Обезбеђење радника 49

B. Пензиони фондови 50

Одељак пети. Професионалне организације.

A. Опште одредбе. 51

B. Еснафи 52

Б. Окружне еснафске управе	60
Г. Коморе	63
Одељак шести. Професионалне школе	72
Одељак седми. Повластице	75
Одељик осми. Државни надзор	77
Одељак девети. Казне	78
Одељак десети. Прелазна наређења	90

Уредба о суду добрих људи.

Одељак први. Делокруг и надлежност Суда Добрих Људи	93
Одељак други. Састав суда и избор судија	96
Одељак трећи. Организација Суда Добрих Људи.	109
Одељак четврти. Поступак рад Суда Добрих Људи	111
Одељак пети. Доказна средства	117
Одељак шести. Извршење одлука Суда Добрих Људи	122
Одељак седми. Закључак	126